

Museirummets narrativ –

Visuellt, materiellt och rumsligt

En narrativanalys av kulturhistoriska basutställningar om
fortiden på Glyptoteket och Nationalmuseet i
Köpenhamn

*The Narrative of the Museum Space -
Visual, Material, and Spatial*

*A narrative analysis of permanent exhibitions of antique cultures at
two Danish museums*

Viktoria Elmgren Hallman
Malmö universitet
Fakulteten för lärande och samhälle
Historia: inriktning mot kulturarvsstudier
Kandidatuppsats 15 hp, VT-24
Handledare: Cecilia Trenter
Examinator: Stefan Nyzell

Abstract

Curatorial narratives are used in historical exhibitions to organize artifacts and facilitate environments that create meaning, as well as mediation that enables historical consciousness. The essay highlights the importance of interplay between visual, material, and spatial components, which collectively communicate a story to the visitors. The purpose of this essay is to analyze and compare the conveyed stories in ten selected rooms within three exhibitions at the National Museum and the Glyptotek in Copenhagen. The three exhibitions are collection-based and semi-permanent, and depict the antiquity of Denmark, Egypt, Greece, and the Roman Empire. The research has been conducted using a narrative method of analysis. Through a methodological framework, the rooms of the exhibitions and their mediation of three ancient cultures, could be decoded. The concluding chapter includes a discussion and four inferences: 1. The importance of interplay between the visual, material, and spatial components in narrative storytelling in exhibitions. Together, they form a story for visitors to engage with. Examples include, how lighting affects the mood and atmosphere, how the design of the room controls the visitor's movement patterns, how the placement of the artefacts signals status and cultural significance, and how color and form are used to create temporal and thematic order. 2. The importance of placing the artefacts in relevant contexts, to give them an active role in the story and to promote meaning-making. If the visitor does not understand the cultural meaning of the artifacts, they lose their narrative significance. 3. The three ancient cultures are portrayed in different ways and attributed characteristics through the highlighting of themes. In the Egyptian parts of the ancient collections, the cultural narrative appears unbalanced as death is given a predominant focus in the story. 4. The three exhibitions follow the mediation of modern historiography and a Eurocentric master narrative. The purpose of the essay is to contribute with inspiration and knowledge to the cultural heritage- and museological field, focusing on historical storytelling and narrative mediation.

Keywords: Narrative exhibition design; mediation of history; antique narratives; antique exhibitions; Glyptoteket; Nationalmuseet; Antiksamlingen; Danmarks Oltid; Culture of death and burial; spatial narrative

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställning.....	2
2. Bakgrund	3
2.1 Publikhistoria och museum.....	3
2.2 Nationalmuseets och Glyptotekets historia.....	5
3. Forskningsläge.....	7
4. Metod och materialdiskussion	13
4.1 Narrativmetod	13
4.2 Analysmodell	15
4.3 Undersökningens avgränsningar.....	17
4.4 Forskningsetik och forskareetik.....	17
5. Teoretiska perspektiv och begrepp.....	18
6. Undersökning och analys	22
6.1 Antiksamlingen på Glyptoteket	22
6.1.1 Ägypten	23
6.1.2 Græsk og romersk skulptur	25
6.2 Antiksamlingen på Nationalmuseet	29
6.2.1 Ägypten	29
6.2.2 Grækenland, Italien og Romerriget.....	32
6.3 Danmarks Oldtid på Nationalmuseet.....	35
7. Slutdiskussion.....	39
Käll- och litteraturförteckning	45

1. Inledning

Då jag har ett kunskapsintresse som bottnar i museologi, kulturarvsförmedling och utställningsdesign, var det roligt välja ett material som fysiskt placerade mig på två kulturhistoriska museer i timal, där trivs jag nämligen bra. Jag är intresserad av hur museerna väljer att narrativisera kulturer. Vad föremålen och utställningstexterna berättar, hur rummen är utformade och vilka estetiska beslut som har tagits för att skapa 'ambiance'. Historiska museer berättar komplexa berättelser genom artefakter och med hjälp av text och audiovisuella hjälpmedel, i en noga planerad och kontrollerad miljö. På senare år har narrativ blivit viktigare i museernas utställningsproduktion, då det anses uppmuntra besökare till att utforska historien. Alla museer har inte en enskild berättelse men kan ändå ha ett tydligt narrativ, trots att utställningen är tematisk med en löst strukturerad berättelse. Det exkluderar inte att det finns en temporal ordning, en kronologi med ett tydlig före och efter. Ett narrativt ramverk skapar en sammanhängande berättelse i rummen som leder besökaren genom historien.¹ Det finns ett stort antal faktorer att undersöka i en narrativ analys och ett metodiskt ramverk kommer således att introduceras i uppsatsens metodkapitel.

I uppsatsen har tio rum i tre basutställningar på Glyptoteket och Nationalmuseet analyserats. De är Danmarks mest välbesökta museer, med stort förtroendekapital och hundratusentals besökare årligen. Utställningarna har analyserats utifrån ett metodologiskt ramverk som grundats i en ansats att belysa hur samspelet mellan komponenterna påverkar berättelsen och meningsskapandet i utställningar. Komponenterna som har analyserats i undersökningen innefattar: Temporalitet och rumslighet, materialitet och artefakter, design, text och kontext. Studiens material utgörs av utställningarna: *Antiksamlingen* och *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet, samt *Antiksamlingen (Egypten och Grekisk og romersk skulptur)* på Glyptoteket. Intresset för stora historiska narrativ kan tydligt skönjas då man ser till vilka utställningar som är välbesökta på museer, men det är också synligt i populärkulturen.

---

¹ Ryan, Marie-Laure, Foote, Kenneth E. & Azaryahu, Maoz, *Narrating space, spatializing narrative: where narrative theory and geography meet*, The Ohio State University Press, Columbus, 2016, s. 181-184

Då utställningarna till stor del utgörs av arkeologiskt material som upptäckts vid gravplatser, behandlas döden och begravningskultur i alla utställningar. Under tidigare besök på museerna har jag noterat att kulturen rörande döden förmedlas på skilda vis i utställningarna. Jag är intresserad av hur berättelsen om död-och begravningspraktiker formuleras och förmedlas, då det är en viktig del av kulturen. Den andra delen i frågeställningen fokuserar således på detta.

1.1 Syfte

Syftet med undersökningen är att analysera de berättelser som förmedlas i utställningarnas rum och jämföra de olika skildringarna av forntiden. Det är intressant och relevant utifrån ett narrativt perspektiv, att undersöka hur komponenter tillsammans bygger en historia innanför museets rumsliga ramar. Genom analysen tydliggörs de konsekvenser som narrativa och estetiska val får i framställandet av kulturer och stora berättelser. Det stödjer studiens relevans att de två museerna, Glyptoteket och Nationalmuseet, är de mest välbesökta museerna i Danmark, med stort förtroendekapital. Studiens ansats är att tillföra till forskningsfältet museologi och kulturarvsstudier, med fokus på narrativ och historieförmedling i kulturhistoriska utställningar, samt historieberättandes påverkan på meningsskapande och historiemedvetande. Jag vill belysa historisk empati och förståelse för kulturer, det understöttar ett etiskt historiemedvetande. Narrativisering är en viktig praktik för att organisera och ge artefakterna liv i museet. En praktik som skapar en kontext för besökare att engagera sig i.

1.2 Frågeställning

1. Hur är utställningarnas rum utformade visuellt, materiellt och rumsligt? Vilken berättelse förmedlas?

2. Hur förmedlas kulturer och praktiker gällande död och begravning i de olika utställningarna?

2. Bakgrund

I det här kapitlet ges en bakgrund till museets roll inom publikhistoria och som historieförmedlande aktör. Maktperspektivet diskuteras genom begreppet ”historisk apparat”. En kortfattad historisk bakgrund till museerna placerar dem i sin egen historiska kontext.

2.1 Publikhistoria och museum

Museer är aktiva aktörer inom fältet publikhistoria. En plats där berättelser om det förflutna aktivt skapas och förmedlas till allmänheten genom historiska artefakter. De två museerna i den här studien är statligt finansierade men utgår från privata samlingar. Det publikhistoriska fältet påverkas av ideologiska och politiska strömningar, på så vis utgör museer en plats som speglar det historiografiska läget. På statliga museer kan besökare uppleva den dominanta kulturen. Den formar den nationella identiteten och allmänhetens uppfattning av det förflutna. Praktiken som innebär att välja ut, tolka och presentera historia är inte opartisk. På museet skapas narrativ genom riktlinjer från interna och externa politiska aktörer. Narrativ som symboliserar den dominanta paradigmen, representerar nationell identitet och befäster kollektiva minnen. De senaste decennierna har den besökartillvända paradigmen, med en tillgängliggörande ansats, i vissa fall resulterat i en *disneyfiering* som påverkat innehållets integritet.²

Museernas utveckling speglar förändrade samhällsperspektiv, normer och värderingar. Publikamuseum med historiska föremål och konst härstammar från renässansen och 1500-talets Italien. Då var föremål som var ovanliga, vackra och unika i fokus. Under 1700-talets upplysningstid blev museet som fenomen vanligare. Museerna utgick i huvudsak från privata samlingar och visade föremål förvärvade från olika platser i världen, vilket skulle understötta en uppvisning av den västerländska maktens omfång. Upplysningstidens vetenskapliga influenser införde en organisering av föremål utifrån kronologi och typologisk stilutveckling. Utställningar organiserades med linjära narrativ som fokuserade på samhällslig progression. Det möjliggjorde manipulering av historien

---

² Sayer, Faye, *Public history: a practical guide*, Bloomsbury Academic, an imprint of Bloomsbury Publishing Plc, London, 2015, s. 22-23

och en styrning av allmänhetens uppfattning av det förflutna. Museernas syfte var att lära ut och underhålla, bland annat genom ”chockartade” displayer med kulturella föremål från icke-västerländska kulturer. Under 1800-talet och 1900-talet grundades väsentligt fler museer, flera av dem utgick ifrån ett nationellt perspektiv som skapade en konkurrens länder emellan. Nationella perspektiv skulle länge influera förmedlandet av konsthistoria och utställningarna blev en maktuppvisning som användes för att influera människors syn på andra etniciteter och nationer.

Efter andra världskriget stiftades UNESCO och ICOM som ett svar på massförstörelsen av kulturarv. Museers viktiga samhällsroll fastställdes internationellt genom nya standarder och etiska förhållningssätt, samt en professionalisering av publikahistoriker. Under sent 1960-tal och 1970-tal ville museerna förändra bilden av institutionerna som elitistiska makthavare. Historien skulle tillgängliggöras genom en demokratisering av museer. Det innebar en öppenhet om hur bidragen förvaltades och en ny inställning till förmedling, som fokuserades på delaktighet och aktiv inläring. På 1980-talet och 1990-talet skedde ytterligare ett skifte i maktdynamiken mellan museer och allmänheten. Undersökningar visade att få samhällsgrupper besökte museer, således var ett mer inkluderande tillvägagångssätt nödvändigt. Under 2000-talet har demokratiseringen av museer fortsatt, med intentionen att skapa en inkluderande plats för alla samhällets medborgare.³

För att tillföra ett maktperspektiv till diskursen om museers samhällsroll så har jag valt att utgå ifrån en text av *Popular memory group* och begreppet *historisk apparat*. I texten diskuteras det hur offentliga presentationer av historia, som museiutställningar, skapar en känsla för det förflutna hos människor. Begreppet den historiska apparaten, innefattar aktörer som verkar inom den offentliga historiska sfären och besitter makt, förtroendekapital och möjlighet att kommunicera till en stor publik. De har ett stort inflytande på det dominerande minnet, vilket utgör den officiella berättelsen om historien. Begreppet historisk apparat används för att synliggöra makthavare med tolkningsföreträde och för att granska hur historien brukas inom politiken. Inom publikhistoria blir utvalda representationer av historien centrala delar av det kollektiva historiemedvetandet, medan andra blir marginaliserade, omarbetade eller exkluderade.

---

³ Sayer, 2015, s. 23-27

Populärminnet behöver således inte utgöras av den mest sanningsenliga representationen, utan kan vara den version som ideologiskt främjar den historiska apparaten eller nationen.⁴

2.2 Nationalmuseets och Glyptotekets historia

Från det danska “The royal cabinet of curiosities” skulle flera museer växa fram under 1800-talet. Ett av dem var Oldnordisk museum, som flyttade in i byggnaden Prinsens palæ 1854. År 1892 blev det Nationalmuseet, Danmarks största kulturhistoriska museum. Handelsmannen och samlaren Christian Jürgensen Thomsen var mellan år 1816–1865 en ledargestalt i Oldnordisk museum. En av Thomsens innovativa praktiker var att skilja på historia som kunde studeras genom text och förhistorisk historia som kunde studeras genom artefakter. Thomsen introducerade den väletablerade kategoriseringen av forntidens tre perioder: Stenåldern, bronsåldern och järnåldern. År 1819 blev museet publikt och en dag i veckan fick ett antal besökare tillgång till museet, med den största delen av Danmarks befolkning skulle aldrig få möjligheten. I 1864 var Danmark efter en period av krig, ett mindre maktfullt och ett mer homogent land. En nationell identitet ansågs behövas för att samla befolkningen och den formades runt den ”ärorika forntiden”. Inledningsvis var Nationalmuseet främst ett museum för forntid och arkeologi, men hade också antika och etnografiska föremål i sin samling.⁵

Under sent 1800-tal blev historia och arkeologi vetenskapliga discipliner som erbjöd ”den enda objektiva sanningen”. Allt skulle bevisas och känslor, religion och etik hade inte en plats i historievetenskapen. Det drogs en skarp linje mellan objektivitet, artefaktens historia, och en sammanhållen berättelse. Presentation och narrativkommunikation nedprioriterades eller utelämnades, både i skriven historia och i organiseringen av utställningar. Det skapade trovärdighet för fältet, men narrativ har en viktig funktion för att skapa förståelse och sammanställa kunskap. I mitten av 1950-talet skedde stora förändringar, då utställningspraktiken blev mer besökarorienterad. Sedan 1969 har besökarantalet på Danmarks museer gått från under 4 miljoner årligen, till mer än 15 miljoner i 2018. De narrativa utställningsmetoderna visade sig således vara

---

⁴ Popular Memory Group. “Popular Memory: Theory, Politics, Method.” I *The Oral History Reader*. Redigerad av Robert Perks och Alistair Thomson. London och New York: Routledge, 2003, s. 75–85

⁵ Ravn, Thomas, *The story of Danish museums*, Aarhus university press, Aarhus, 2020, s. 23-30, 50-53

framgångsrika. Nationalmuseet renoverades 1992 och därefter byggdes nya basutställningar. En ny forntidsutställning byggdes och kritiserades för att vara konservativ och bakåtsträvande, med fokus på att visa stora mängder av föremål, samt med lite berättande och narrativisering. Den nuvarande forntidsutställningen, *Danmarks Oldtid*, byggdes år 2008 och fick också kritik för att vara omodern. Nationalmuseet är ett statligt museum, direkt övervakat av kulturministern.⁶

Glyptoteket, eller Nye Carlsberg Glyptotek, är en privat konst- och kulturinstitution som får bidrag av Ny Carlsbergfonden och staten. Den kända bryggaren och konstsamlaren Carl Jacobsen och hans fru Otilia hade under sina resor och på internationella konstauktioner tillskansat sig en stor samling kulturhistoriska föremål. Idag är Glyptoteket ett stort konstmuseum, men det började som en sal i deras privata bostad, den öppnades för offentligheten år 1882. Ägarna donerade år 1888 sin samling till den danska offentligheten och staden Köpenhamn, i gengäld ställde Köpenhamns kommun upp med tomten varpå museet skulle byggas. 1906 invigdes det nya Glyptoteket, inklusive *Antiksamlingen*. Från starten var det tydligt att ett av Jacobsens främsta fokus var skulpturkonst från det antika Grekland, som han var otroligt fascinerad av. Visionen var att representera all europeisk konst, från grekerna till samtiden. Egypten ville Jacobsen inkludera, då det var där grekerna hade hämtat inspiration. Det första egyptiska köpet var en sarkofag med en mumie på 1880-talet. Då bildhuggarkonst var hans främsta fokus, var det ett oväntat första köp. Den egyptiska samlingen byggdes sedan vidare, bland annat genom köpet av en stor samling egyptiska antikviteter på en auktion i Frankrike. Jacobsen var mer intresserad av skulpturer än måleri och menade att de antika skulpturerna i sin tredimensionella utformning, erbjuder flera ingångar till historien. ”En kunsthistorieopfattelse, som bygger på en ide om ædel evighed, og som i dag virker gammeldags, didaktiskt og eurocentrisk...”, skriver Andersen.⁷ Utställningarnas nutida organisering utfördes år 2006. Framtidsplaner för museet inkluderar en uppdaterad presentation och förmedling av forntiden och *Antiksamlingen*. Andersen skriver att den nuvarande utställningen inte upplevs inkluderande för en mångfaldig besökargrupp och med fördel skulle kunna inkludera fler relevanta perspektiv och teman.⁸

---

⁶ Ravn, 2020, s. 53-75,77-79

⁷ Andersen, Christine Buhl, *Highlights*, Tommerup, Christine Horwitz, Nielsen, Anne Marie, Bagh, Tine (red) Ny Carlsberg Glyptotek, Copenhagen, 2019, s. 8

⁸ Andersen, 2019, s. 7-11, 30, 37, 44-47

3. Forskningsläge

I detta kapitel presenteras relevant forskning inom ämnet för att placera undersökningen i en större kontext i ett kulturarvs- och museologiskt fält. Den utvalda forskningen har olika teoretiska perspektiv och rör följande ämnen: Att skapa narrativ och mening i museum, ett didaktiskt perspektiv på utställningar, att ställa ut antika kulturer och föremål, inklusive mänskliga kvarlevor, visuell analys av vithetsperspektivet och arkeologins temporalitet, samt två artiklar som diskuterar utställningen *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet.

I Bucciantinis avhandling *Museum, Exhibition, Object: Artefactual Narratives and Their Dilemmas in the National Museum of Scotland*, har författaren undersökt hur ikoniska föremål tilldelas narrativ. Föremålen presenteras och om-presenteras i utställningar och får olika mening beroende på den sociala, politiska, kulturella, temporala och rumsliga kontexten. Det understryks att samtliga föremål i samlingen kan berätta mer än en berättelse. Resonemanget är relevant för denna studie då analysen fokuserar på hur utställningarnas skilda narrativ har skapats genom artefakternas rumsliga placering och tillförandet av kontext, samt designverktyg. Bucciantini har undersökt sex viktiga ögonblick i National Museum of Scotlands historia. Analysen har gjorts i tre lager av museets "liv": Museets historia (med en diakron kontext), utställningar och artefakter. Författaren menar att det är viktigt att förstå museets sociala och historiska kontext. Museologiska undersökningar fokuserar idag ofta på besökarens reception och Bucciantini argumenterar för att det är viktigt med en motpol, där fokuset inte är individuell tolkning. Författaren understryker nationalmuseets roll som en aktör som inte enbart bevarar, utan också formar historien, påverkad av politiska och historiska cykler och trender. Forskningen är relevant för min undersökning utifrån två perspektiv. Dels Bucciantinis resonemang rörande föremålens förmåga att erbjuda en variation av narrativ och tilldelas ett, beroende på kontextualiserandet under produktionen av utställningen. Dels diskussionen om Nationalmuseet som en viktig aktör i historieskrivningen.⁹

---

⁹ Bucciantini, Alima, *Museum, Exhibition, Object: Artefactual Narratives and Their Dilemmas in the National Museum of Scotland*, University of Edinburgh, Edinburgh, 2009, s. 242–252.

I Avhandlingen *The Classical Narrative: A study of the reception of Classical antiquity in contemporary Europe through analyses of the narratives produced by and presented in museum exhibitions*, av Lærke Maria Andersen Funder, utforskas tolkning och kommunikation av den materiella kulturen i permanenta utställningar på tio museer i Europa, med fokus på hur den antika kulturen framställs och mottags. Ett av museerna som undersöks är Glyptoteket. Författaren diskuterar hur den antika kulturen i utställningarna framställs som auktoritära och överlägsna, samt att klassiska referenser har påverkar narrativet. Hon argumenterar för att rumsliga och temporala narrativ är viktiga för identitetsformningen, vilket också är ett fokus i denna studie. I min uppsats analyseras den materiella kulturen och utställningsdesignen i fråga om rumslighet och temporalitet på permanenta utställningarna, inkluderande *Antiksamlingen* på Glyptoteket. Funder identifierar en kronologisk master narrativ som också blir tydligt under min analys av de två antiksamlingarna.

I flera utställningar finns ett moment som skapar en wow-effekt och således bryter det didaktiska metanarrativet, vilket författaren menar är fördelaktigt och adderar till upplevelsen. Funder utgår bland annat från Harveys två kategorier: *Objektcentrerade* och *objekt drivna narrativ*. Det objektcentrerade narrativet utgår från socio-kulturella kontext och det objekt drivna fokuserar på stilistisk utveckling över tid, med överklassen i centrum. Dessa två kategorier kombineras inte sällan i en utställning, precis som de historiska och konsthistoriska perspektiven gör på Glyptoteket. Utställningarna i Funders studie har traditionella narrativ, en obruten berättelse om europeisk kulturhistoria. Med sin forskning vill Funder uppmuntra till att utställningar om Antiken ska förmedla nya narrativ och menar att ytterligare forskning om besökarens reception kan ge insikter i narrativens effektivitet i fråga om identitetsskapande. Hon understryker att det behövs fler dynamiska och inkluderande perspektiv.¹⁰ Avhandlingen bidrar med perspektiv på permanenta utställningar om antikens kultur i Europa, masternarrativ, text och kontext. Harveys begrepp objektcentrerade- och objekt drivna narrativ är relevanta för min undersökning då de antika utställningarna på Glyptoteket och Nationalmuseet placerar sig i varsin kategori.

---

¹⁰ Funder, LMA, *The Classical Narrative: A study of the reception of Classical antiquity in contemporary Europe through analyses of the narratives presented in museum exhibitions*, Aarhus, 2015, s. 1–7, 128, 223–239.

I avhandlingen *Tinget, rummet och besökaren: Om meningsskapande på museum*, av Eva Insulander, undersöks lärande och delaktighet på museer. Insamling och ordning av föremål är symboliskt för människors behov att skapa mening och berättelser, föremålen blir ”bärare av berättelser.” I avhandlingen diskuteras museers nya roll som socialt ansvarstagande, demokratiska, meningsskapande institutioner. Med pedagogisk verksamhet och ett nytt sätt att arbeta formgivande med utställningar. Avhandlingens problemformulering fokuserar på museernas förändrade roll i samhället och nya syn på lärande. Genom att undersöka två utställningar *Forntider 1* och *Forntider 2* på Historiska museet i Stockholm, har Insulander analyserat hur kunskap förvaltas, hur museet förmedlar mening genom utställningens design och hur besökare själva skapar mening under besöket på museet. Fokuset är utställningens form och innehåll, samt hur det skapar förutsättningar för besökare att engagera sig. Analysen har utförts utifrån ett multimodalt perspektiv, genom insamling av videodata. I likhet med min undersökning, är ansatsen undersökande och inte att bedöma vad som är bra eller dåligt. Forskningen är relevant för den här uppsatsen då utställningarna som har undersökts är från samma temporala kontext, samt Insulanders fokus på hur utställningarnas design och form kan påverka upplevelsen och meningsskapande. I denna undersökning är design en komponent som analyseras för att undersöka vilken berättelse som berättas i utställningarnas olika rum.¹¹

I sammanhanget vill jag också nämna två artiklar som behandlar Nationalmuseets utställning *Danmarks Oldtid*. I den första artikeln ”Nationalmuseer som tidsspegel: 2000-talets forntider i Danmark och Sverige” av Bodil Petersson, diskuteras och jämförs de ovannämnda utställningarna *Forntider* på Historiska museet i Stockholm och *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet i Köpenhamn. Utställningen *Danmarks Oldtid* beskriver Petersson som en kronologisk berättelse som visar upp en tydlig historisk kanon med föremål från olika epoker. En utvecklingsberättelse utan referenser till nutiden. *Forntiden* har däremot kopplingar till samtiden som ska uppmuntra besökaren till reflektion. Peterson identifierar skillnader i utställningarnas estetik och budskap som hon menar reflekterar olikheter i nationell identitet och berättelse. *Danmarks Oldtid* förmedlar en mer enhetlig berättelse om nationens utveckling, medan *Forntider* har ett större fokus på

---

¹¹Insulander, Eva, *Tinget, rummet och besökaren: Om meningsskapande på museum*, Stockholms universitet, Stockholm, 2010, s. 11–17, 279–284

individuella livsöden och samhällelig debatt.¹²

Den andra artikeln är Bruno Ingemanns kapitel i *Nordisk Museologi* från 2009, som utgörs av en utställningsanalys av *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet då den var nyöppnad år 2008. Den analyseras ifrån ett besökarperspektiv med fokus på det stora narrativet och hur utställningen möter besökaren. Ingemann är kritisk till utställningen som han menar framstår gammeldags, livlös och utan potential för unga besökare att ha en interaktiv upplevelse. Frågeställningarna i artikeln handlar om vilken berättelse som berättas, vem den berättas för och vad besökaren kan använda utställningen till. Han menar att utställningen är lång, enformig och texttung. Att den misslyckas i fråga om rumsligt-, kroppsligt- och emotionellt narrativ. Ingemann menar att fokuset är alltför materiellt, där verktyg och redskap får huvudrollen och att det reducerar den danska historien till något enfaldigt.¹³

I *'Answering the calls of the living': Collaboration practice in archeology and ancient Egyptian daily life exhibitions in western museums*, argumenterar Gemma Tully för att västerländska museers egyptiska utställningar behöver granskas. Hon menar att det finns en utställningstradition som har växt fram ur nationalism och orientalism, där icke-västerländsk kultur visas upp på ett effektsökande vis som skapar en distans till kulturen. Utställningarna om antika Egypten fokuserar ofta på överheten, samt död- och begravnings kultur och religiösa praktiker. Dessa traditioner är fortfarande verksamma och flyttar fokuset från antika Egyptens vardagliga kultur och praktiker. I Tullys avhandling presenterar hon strategier för att flytta fokuset, minska avståndet och skapa en större igenkänning och förståelse för kulturen. Det menar hon kan möjliggöras genom "collaborative archeology" och presenterar en metodologi som innefattar: Samarbete med den egyptiska communityn, hur de västerländska museerna kan inkorporera förändringar i utställningarna och en empirisk studie med en visuell analys, samt en undersökning om besökarens reception, med fokus på både egyptier och övriga besökare. Tully föreslår en kreativ metod för att skapa ändringar inom disciplinen: Att ställa ut samtida egyptisk konst vid sidan om artefakterna för att utmana stereotyper och skapa en dynamisk relation

---

¹² Petersson, Berit, "Nationalmuseer som tidsspegel: 2000-talets forntider i Danmark och Sverige.", *Fornvännen*, 105(2010): 126–133

¹³ Ingemann, Bruno, "Den skjutne Oldtid – den nye udstilling på Nationalmuseet", *Nordisk Museologi: 1*, 2009, s. 16–30

mellan den antika och samtida kulturen. Metodiken innefattar också ett samarbete inom museivärlden där olika, relevanta röster får komma till tals. Då två av de utställningarna som har analyserats i den här uppsatsens undersökning handlar om antika Egyptens kultur är Tullys forskning ytterst relevant för att diskutera de klassiska narrativen.¹⁴

I artikeln *Human remains, museum space and the 'poetics of exhibiting*, undersöker Kali Tzortzi hur museum tacklar etiska ställningstaganden beträffande displayer med mänskliga kvarlevor. En casestudy har utförts på Moesgaard Musuem i Aarhus och resultatet jämförs mot traditionella och moderna displayer. Tzortzi argumenterar för att Moesgaard museet har en innovativ rumslig approach till de mänskliga kvarlevorna som har integrerats i utställningens berättelse, men samtidigt fått ett separat utrymme. Genom en tabell tydliggörs jämförelsen av museidisplayerna med fyra kategorier: "spaces/locations in museum layout", "displays", "visual organization" och "use of space". Tzortzi menar att det är tydligt att en förändring har skett i inställningen till mänskliga kvarlevor i museiutrymmen. Utställningsutrymmen med mänskliga kvarlevor har blivit mer avskilda, vilket framstår mer respektfullt och de har integrerats i berättelsen på ett affektivt vis. I ett större kontext så ses mänskliga kvarlevor i museiutställningar idag i högre grad som avlidna individer än föremål. Universitetsmuseet Moesgaard skapar genom sina displayer ett engagemang i det förflutna hos besökaren, där de mänskliga kvarlevorna affektivt intensifierar upplevelsen. Tzortzi menar att de skiften och innovativa utställningspraktiker som har lyfts fram i artikeln kan öppna för nya idéer om hur mänskliga kvarlevor hanteras i utställningar.¹⁵ Forskningen är relevant för denna studie då det etiska perspektivet på design- och rumsliga perspektiv, samt inkludering i narrativet, är viktigt i forntidsutställningar med mänskliga kvarlevor. Den här uppsatsens andra frågeställningen rör hur det berättas om död-och begravningskultur i de forntida utställningarna. Studiens tre utställningar har alla displays med mänskliga kvarlevor, utförda med olika designstrategier.

I Werner och Björks utgåva av Sciascope: *Blond och blåögd: Vithet, svenskhet och visuell kultur*, analyseras visuellkultur utifrån vithetsperspektivet, historiskt och idag. Under

---

¹⁴Tully, Gemma, 'Answering the calls of the living': *Collaboration practice in archeology and ancient Egyptian daily life exhibitions in western museums*, University of South Hampton, 2010, s.53-104, 325-327.

¹⁵ Tzortzi, Kali, "Human remains, museum space and the 'poetics of exhibiting', *University museums and collections journal*, UMAC, Volume 10, 2018, s. 24-33

1600-talet ansågs Egypten vara vetenskapens födelseplats och Grekland en plats där delar av den hade överlevt. Egypten och vetenskapens historia vitmålades under denna tid. Under 1800-talet blev Egypten utbytt mot Grekland, som korades konsthistorien och vetenskapshistorien vagga. Martin Bernal som lanserade "Black Athena teorin" anger två skäl till att skiftet inträffade. Det ena, en ambivalent rastillhörighet, där Grekland enklare kunde identifieras som den vita kulturhistoriens födelse. Det andra, den egyptiska kulturens långa historia av stabilitet. Den framstod statisk i ögonen på de progressionsfrämjande 1800-tals idealen. Skarpa geografiska och kulturella gränser markerades mellan kulturerna. Antiken tillskrevs en framåtsyftande anda, medan Egypten förbinds med "...en (ut) död kultur, med dunkla dödsritualer, sarkofager, pyramider och mumier."¹⁶ Werner skriver att den egyptiska kulturen sågs som en mystisk och fascinerande återvändsgränd. Den har således tillskrivits en ambivalent position i konsthistorien och anses inte vara en del av den konsthistoriska utvecklingshistorien. Forskningen är relevant för analysen och diskussionen av hur de antika kulturerna och deras berättelse förmedlas. Den tillför ett konsthistoriskt perspektiv och ett diskussionsunderlag för den vita blicken.¹⁷

---

¹⁶ Werner, Jeff och Tomas Björk. *Blond och blåögd: vithet, svenskhet och visuell kultur*. Göteborg: Göteborgs konstmuseum, 2014, s. 64

¹⁷ Werner, 2014, s. 62-63, 66.

4. Metod och materialdiskussion

Undersökningen är kvalitativ med ett museologiskt perspektiv på historieförmedling och med empiriska fallstudier. Fokuset är att kartlägga komponenterna som tillsammans skapar berättelser om forntiden i utställningarnas olika rum. För att avkoda berättelserna om de tre kulturerna används narrativanalys som metod. Utställningarna är kulturhistoriska, men har skilda ingångar till de metanarrativ som framförs från en idealistisk historiesyn. De är basutställningar som avhandlar långa tidsperspektiv från forntiden. Materialet utgörs således av en empirisk undersökning av tre utställningar: *Antiksamlingen* på Glyptoteket, *Antiksamlingen* och *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet. De båda Antiksamlingarna är uppdelade i sektioner, där Egypten utgör en enhet, och Grekland och Romarriket utgör sammankopplade enheter. De tre kulturerna framställs som välvgränsade världar av mening, trots att de tidsmässigt överlappar. Världarnas historiekultur organiseras enligt *emploting* och ett narrativ skapas.¹⁸ Tidsindelningen följer i stora drag den linjära och evolutionära, arkeologiska temporaliteten som manifesterats genom arkeologiska fynd. Narrativen som presenteras formar besökarens bild av historien då museerna har ett stort förtroendekapital. I detta kapitel kommer en ram för att avkoda utställningens narrativ att presenteras, den kommer att utgöra en metodisk modell för att möjliggöra svar på studiens frågeställning.

4.1 Narrativmetod

Genom narrativ och berättelser förstår och tolkar människor världen, menar historiefilosofen Ricœur. Hayden White diskuterar i *The Question of Narrative in Contemporary Historical Theory*, Ricœurs syn på narrativ inom historieförmedling. Ricœur menar att narrativ används för att symbolisera händelser och skapa mening. Den *plot* som produceras är nödvändig för meningsskapande.¹⁹ I *Narrativ teori och metod*, skriver Anna Johansson att alla berättelser ingår i ett system av representation, mening, historia och/eller sociala och kulturella sammanhang. I ett lingvistiskt sammanhang är begreppet berättelse en form av diskurs som definieras utifrån narrativets kriterier, exempelvis temporalitet. Narrativ används ofta när man lingvistiskt vill undersöka struktur och form. Johansson diskuterar också maktperspektivet och hur de stora

---

¹⁸ Ricœur, Paul, *Time and narrative Vol. 1*, Univ. of Chicago P., Chicago, 1984, s.52–87

¹⁹ White, Hayden, "The Question of Narrative in Contemporary Historical Theory", i *History and Theory*, Feb., 1984, Vol. 23, No. 1 (Feb., 1984) s. 29-30

berättelserna kan användas för att befästa en agenda, till exempel en nationalistisk sådan. De stora berättelserna, som Foucault kallar för diskurser eller kunskapsregimer, får sociala och politiska konsekvenser vid institutionalisering. Johansson citerar ovannämnda White som beskriver historieskrivningen som utvecklingsberättelser, uppdelade i epoker med en *storyline* som skapar en början och slut.²⁰

Under paraplybegreppet *narrativ metod* ingår flera olika metoder för att analysera text i berättande form, med fokus på hur berättelser konstrueras för att skapa mening. Cathrine Kohler Riessman har utvecklat en narrativ metodologi som presenteras i *Narrative methods for the human sciences*, och innefattar fyra olika kategorier: Tematisk, visuell, strukturell och dialogisk analys. Riessman uppmuntrar läsaren att hitta en egen metod genom en kombination av de olika kategorierna. Nedan följer en kort genomgång av hur de olika analyserna kan användas: Tematisk analys används ofta då man jämför olika forskningsprojekt och tolkar muntliga och skrivna berättelser. Fokuset är textens innehåll och vad den kommunicerar. Det används fördelaktigt för att identifiera mönster och teman, samt vid jämförelser för att förstå sociala fenomen och sammanhang. Strukturell narrativanalys fokuserar på hur innehållet är organiserat, språket och mening. Metoden används för detaljerade fallstudier och jämförelser av en liten mängd fall. Dialogisk/presentationsriktad analys har ansatser som är både strukturella och tematiska. Det innefattar dels, att undersöka detaljer i innehåll och hur det förmedlas. Dels att fokusera på den dialogiska miljön, berättelsens publika, historiska och kulturella kontext. Metoden kan användas med material som innefattar individuella intervjuer, gruppsamtal och etnografiska data, för att undersöka konstruktioner och framförande av kollektiv och individuell identitet. Den visuella analysen fokuserar på hur individuella och kollektiva identiteter framställs visuellt. I kapitlet fokuserar Riessman framför allt på fotografier. Den tolkande ansatsen fungerar på samma vis som om materialet vore textbaserat och kan också appliceras på andra visuella medier. Riessman argumenterar för att bygga broar mellan olika discipliner och att anpassa de olika kategorierna efter undersökningen.²¹ För min undersökning, med ett material som utgörs av text, bilder, artefakter och design, är en hybridversion passande. Jag finner inspiration i den visuella, strukturella- och

---

²⁰ Johansson, Anna, *Narrativ teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2005, s. 32–34, 57, 64

²¹ Riessman, Catherine Kohler, *Narrative methods for the human sciences*, SAGE, London, e-bok 2008. s. 80, 115–116, 151–152, 200–202

dialogiska/presentationssinriktade analysen då det är en kvalitativ studie där olika aspekter i undersökningen analyseras och jämförs.

Samtliga utställningar har ett kulturhistoriskt perspektiv, men koncepten skiljer sig åt. På museernas hemsidor beskrivs utställningarnas innehåll på följande vis: Den egyptiska delen i *Antiksamlingen* på Nationalmuseet innehåller kulturella föremål som berättar om livet vid Nilen, död-och begravningskultur, livet i undervärlden, den rika bildvärlden, hieroglyfer, gudar, faraoner. Den grekiska, romerska och italienska delen berättar om människorna som skapade och använde de föremål som finns utställda.²² Utställningen *Danmarks Oldtid* handlar om forntidens människor, deras, tro och tankar.²³ I den egyptiska delen på Glyptotekets får besökaren möta legendariska personer från antika Egypten, se hur konsten har utvecklats och besöka ”läskiga och fascinerande” mumier.²⁴ De antika egypterna är enligt Glyptotekets hemsida mest kända för sin kultur kring döden och en affektionsrik upplevelse utlovas. Delen i *Antiksamlingen* som fokuserar på grekisk och romersk skulptur framställs som en resa genom ett oundgängligt kapitel i europeisk kultur, där skulpturerna speglar tidens normer och ideal.²⁵

4.2 Analysmodell

Min undersökning korsar kunskapsfält som museologi, historieförmedling och publik historia. För att analysera och tolka materialet och berättelserna som förmedlas används narrativanalysmetod. Då rummets narrativ påverkas av fler komponenter än artefakter och text, fokuserar analysen också på de rumsliga, visuella och materiella komponenterna. Tillsammans formar de den historiska berättelse som förmedlas i museernas rum. För att konkretisera genom ett exempel, vill jag mena att text och artefakter kan upplevas annorlunda beroende på rummets ljussättning och utformning som är ytters delaktiga i att skapa *ambiance*, en stämning. Den historievetenskapliga ansatsen med undersökningen är att genom exempel, visa hur utställningens komponenter formar en berättelse om en kultur och hur den förmedlas. Nationalmuseet och Glyptoteket är de mest välbesökta kulturhistoriska institutionerna i Danmark och lockar många turister. Det är således intressant att närma sig museernas permanenta utställning med syftet att

---

²² Nationalmuseet, Udstillinger, *Antiksamlingen*, Nationalmuseet, (hämtad 21-05-2024)

²³ Nationalmuseet, Udstillinger, *Danmarks Oldtid*, Nationalmuseet, (hämtad 28-05-2024)

²⁴ Glyptoteket, Udstillinger, *Ægypten*, Glyptoteket, (hämtad 21-05-2024)

²⁵ Glyptotekets, Udstillinger, *Græsk og romersk skulptur*, Glyptoteket, (hämtad 21-05-2024)

undersöka de berättelser som förmedlas. Narrativ metod används för att analysera och tolka berättelser utifrån olika perspektiv, i den här studien rör det sig om berättelser med en institutionell avsändare.

Utställningsrummens berättelse avkodas således genom att analysera berättelsen utifrån ett visuellt, materiellt, och rumsligt perspektiv. Det inkluderar: Artefakter, design, grafik, scenografi, ljussättning, low tech interaktiva moment, periodisering, affektion, och text, inklusive temporalitet, teman och markerade brytpunkter. Komponenterna är centrala och meningsbärande i narrativiseringen av utställningarna. Genom en redogörelse och analys framträder de som byggstenar i berättelsen som framförs i utställningens rum. Om ljussättning, som jag har valt att inkludera under kategorin design, skriver Ambrose och Paine: "How we see, perceive and understand an object is crucially affected by the character of the light falling on it."²⁶

Uppsatsens andra frågeställning fokuserar på hur det i utställningarna förmedlas en berättelse som i olika grad inkluderar död-och begravningspraktiker. I arkeologiska utställningar är det ett naturligt tema då en stor del av artefakterna har upptäckts i gravar eller vid begravningsplatser. I några av utställningarna blir temat mer framstående och formerande för berättelsen om kulturen, vilket skapar en obalans. För att belysa de olika berättelserna om forntiden så jämförs narrativen i slutdiskussionen. Elizabeth Bogle skriver i *Museum exhibition planning and design*, om *ambience* som ett nyckelord i utställningsproduktion, en viktig komponent för att engagera besökare och skapa en upplevelse, affektion och förståelse för innehållet och berättelsen. Affektion inkluderar alla sensoriska upplevelser som ljus, ljud, form, lukt och känsel. I analysen använder jag begreppet för att diskutera stämningar som ämnar att engagera. Begreppet "gestalt" använder Bogle för att beskriva linjer, färg och rörande form. Narrativt berättande utgör en viktig del i att skapa *ambience*.²⁷ Ambrose och Paine benämner *ambience* som "atmosphere". De menar att det, trots att det är svårdefinierat, är den viktigaste aspekten i museer, som gör att besöket blir minnesvärt. De diskuterar *moods*, *pace* och *flow*, att variation skapar de bästa förutsättningarna för att hålla besökaren engagerad. En variation av takhöjd, golv, ljussättning, färger och displays.²⁸

---

²⁶ Ambrose, Timothy & Paine, Crispin, *Museum basics*, Fourth edition, Routledge, London, 2018, s.90–91

²⁷ Bogle, Elizabeth, *Museum exhibition planning and design*, AltaMira Press, a division of Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Lanham, 2013, s. 25-26.

²⁸ Ambrose & Paine, 2018, s.232–233

4.3 Undersökningens avgränsningar

Utställningarnas stora ytor och många rum gör att avgränsningar innanför undersökningens ramar är nödvändiga. Analysen är fokuserad på två rum vardera i: ”Egypten” i *Antiksamlingen* på Nationalmuseet, ”Egypten” i *Antiksamlingen* på Glyptoteket, ”Grekland och Romarriket” på Glyptoteket, ”Grekland, Italien och Romarriket” på Nationalmuseet och *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet. De egyptiska delarna är mindre, men får detsamma utrymme i analysen. Utställningarna överlappar tidsmässigt, men det finns också stora tidsskillnader då de har långa tidsperspektiv. På nationalmuseet sträcker sig utställningen om *Danmarks Oldtid* från c. 12,500 f.v.t – 1050 e.v.t, i undersökningen har det således fokuserats på två rum i en senare tidsperiod. *Antiksamlingen* på Nationalmuseet har tidsspannet c. 3200 f.v.t- 1000 e.v.t. På Glyptoteket sträcker sig den egyptiska delen mellan ca. 3000 f.v.t- 400 e.v.t. och den grekiska och romerska ca. 600 f.v.t till 400 e.v.t. Studien utgör inte en analys av alla berättelsens komponenter eller en receptiv undersökning av besökares upplevelse. Det är en undersökning som med teoretiska och metodiska grepp analyserar de berättelser som förmedlas i de två museernas rum.

4.4 Forskningsetik och forskareetik

I arbetet med undersökningen och analysen har det varit viktigt att bibehålla en medvetenhet om att en tolkande narrativanalys inte är objektiv. Jag besitter en historiemedvetenhet som är påverkad av mina erfarenheter, min bias och den kunskap jag i förhand har. För att utföra en forskningsetisk undersökning har jag hanterat materialet utifrån en metodisk analysmodell och med ett teoretiskt ramverk. Kontext har tillförts genom att placera studien i ett relevant och heltäckande forskningsläge som används som bollplank under analysen och i slutdiskussionen. Syftet är att genom transparens och trovärdighet bidra med ny kunskap till forskningsfältet. Materialet, forskningen och litteraturen redovisas genom fotnoter och i källförteckningen.

En etisk diskussion om att ställa ut mänskliga kvarlevor inkluderas i arbetet. Genom min undersökning söker jag förstå existentiella frågor kopplade till ursprung och synen på döden, vilket är samhällsrelevanta ämnen. Analysen har inte utförts med ansatsen att bedöma utställningarna utifrån ett kritiskt perspektiv, utan med fokus på hur komponenterna i rummen skapar en berättelse som genom institutionernas makt över berättelsen har tolkningsföreträde.

5. Teoretiska perspektiv och begrepp

För att besvara frågeställningarna utförs en narrativanalys och genom ett narratologiskt teoretiskt ramverk läggs grunden för tolkningen av materialet. Inledningsvis, för att närma mig den narratologiska teorin, inleds kapitlet med att återkomma till historiefilosofen Paul Ricœur för att förklara vikten av berättelser och narrativ. Nästföljande, tydliggörs historiebrukets grundbegrepp och museers samhällsroll genom Peter Aronssons definitioner, vilket utgör en god grund för uppsatsens teoretiska tankegod. Sedan fokuserar kapitlet mer specifikt på narrativ kopplat till historieförmedling och utställningspraktik, samt vithet som teoretiskt begrepp, vilket återkommer i den komparativa diskussionen i slutkapitlet.

Människor tolkar och förstår världen, och sin plats i den, genom narrativ. Ricœur använder begreppet ”mimesis” och presenterar en trestegsprocess/förklaringsmodell för att undersöka hur människor förstår och skapar mening med hjälp av historiska berättelser. *Mimesis 1* handlar om människors grundläggande narrativa förståelse som möjliggör att de kan förstå och tolka innehållet i berättelser. En förförståelse som har gjorts möjlig genom kulturella och individuella upplevelser. *Mimesis 2* innefattar skapandet av berättelser, *emplotment*, där händelser arrangeras till en begriplig helhet. Genom igenkänningsfaktorer, som strukturer och temporalitet. *Mimesis 3*, mottagandet och interaktionen med berättelsen och hur den påverkar mottagarens bild av världen. Berättelsen är viktig både på individ och grupp nivå. Den förmedlar och förklarar, samt stärker känslan av tillhörighet.²⁹ I studien är det mimesis 2, organiserandet och emplotment som analyseras utifrån mimesis 3, vad som förmedlas och hur det kan påverka besökaren, som enligt mimesis 1 har olika narrativa förståelser.

I *Historiebruk – att använda det förflutna*, förklarar Peter Aronsson begreppet *historiebruk* och andra för studien väsentliga begrepp. *Historiekultur* innefattar: ”...källor, artefakter, ritualer, sedvänjor och påståenden med referenser till det förflutna.”³⁰ Genom historiekulturen finns det möjligheter för att knyta samman dåtid, nutid och framtid. *Historiebruk* är processer då delar av historiekulturen aktiveras. Det

---

²⁹ Ricœur, 1984, s.52–87

³⁰ Aronsson, Peter, *Historiebruk: att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund, 2004, s.17

skapar helheter som är handlingsorienterade och meningsskapande. *Historiemedvetande* är: "...de uppfattningar av sambandet mellan dåtid, nutid och framtid som styr, etableras och reproduceras i historiebruket."³¹ Aronsson sammanfattar det med meningen: "Ett visst urval av historiekulturen iscensätts i ett historiebruk och formerar ett historiemedvetande."³² Den tyske historiefilosofen Jörn Rüsen beskriver historiemedvetande som en narrativ kompetens. Den varierar beroende på social, kulturell och historiskkontext. Rüsen understryker vikten av att förstå kopplingen mellan dåtid, nutid och framtid för att kunna ta viktiga beslut som påverkar vår framtid.³³ Donald E. Polkinghorne definierar narrativ som händelser och handlingar som organiseras i en *plot* för att skapa förståelse för innehållet. Plots är hur folk förstår sina liv, där händelser sammankopplas i en narrativ struktur. En berättelse är en speciell diskursproduktion med en bestämd temporalitet och stämning.³⁴ Det är denna "plot" och Rüsens "emplotment", som i undersökningen analyseras med fokus på flertalet komponenter. Vad som har valts ut och hur det har organiserats för att skapa och representera berättelsen. Hur designen och rummets utformning ledsagar besökaren genom berättelsen.

Aronsson resonerar kring historiekulturens epoker, tidsuppfattning och strukturering. Han jämför den moderna synen på tid, linjär, kronologisk och "objektiv", med den subjektiva, där tiden har varierande hastighet. "Berättelserna knyter samman de subjektiva upplevelserna och relaterar dem till den linjära tiden. Där uppstår den sociala tiden, mellan de individuella minnena och den mekaniska tiden."³⁵ Tidens indelning i epoker har en organiserande, didaktisk funktion, men är en tolkning och sammanfattning av tidens forskningsläge, ett verktyg som kan användas för att sammanfatta tid utifrån ett specifikt perspektiv. På museerna pågår en dragkamp om vad huvuduppgiften är. Den ena sidan utgörs av samlingarna, arkiven och forskning. Den andra folkbildning, förmedling och utställningens funktion. Professionaliseringen av museerna på 1800-talet handlade i hög grad om att samlingarna skulle sättas i ett betydelsefullt sammanhang och de rådande

---

³¹ Aronsson, 2004, s.17–18

³² Aronsson, 2004, s. 18

³³ Rüsen, Jörn, "Historical consciousness: Narrative structure, moral function, and ontogenetic development", i *Theorizing historical consciousness*, Peter Seixas (red), University of Toronto press, London, 2004, s. 63-85.

³⁴ Polkinghorne, Donald E., "Narrative configuration in qualitative analysis", i *International Journal of Qualitative Studies in Education*, Volume 8 issue 1, 1995, s.5-21.

³⁵ Aronsson, 2004, s.26

nationalistiska strömningarna blev en: "...avgörande utgångspunkt för tematiseringen av historia".³⁶

Berit Ljung diskuterar i sin avhandling *Museipedagogik och erfارande*, museer och utställningar med hjälp av begreppet *performativitet*. Ljung beskriver museet som en teater, där föremål och samlingar iscensätts och tillsammans skapar en framställning på scen. Inom museologins forskningsfält har det fokuserats mycket på reception och besökaren som aktiva deltagare och upptäckare. Ljung menar att performativitet kan vara ett pedagogiskt verktyg och användas för att dramatisera berättelser och skapa meningsfulla upplevelser för besökare. Nära synen på performativitet så finns också den narrativa aspekten genom text och berättelse. Narrativitet och berättelser har fått större fokus inom historisk forskning, museipedagogik och historiedidaktik. I utställningsproduktion innebär det ett ökat fokus på urval, berättelser och narrativ. Där placeras sig också min undersökning.³⁷

Emilie Sitzia menar att berättelser är integrerade i våra erfarenheter som människor, alla grupper och individer har alltid haft sina berättelser. I artikeln *Narrative Theories and Learning in Contemporary Art Museum: A Theoretical Exploration* undersöker Sitzia narrativens påverkan på inläring i museer och introducerar begreppen *immersive narrative* och *discursive narrative* i museum. Där *immersive narrative* är narrativ som engagerar besökaren och inkluderar interaktiva moment. *Discursive narrative* är mer traditionella linjära narrativ som presenteras med traditionella metoder, texter och visuella hjälpmedel. Sitzia argumenterar för att en balans mellan de två typerna av narrativ ofta skapar bäst resultat för inläring. Utställningarna som i denna uppsats har undersökts på Glyptoteket och Nationalmuseet har diskursiva narrativ med traditionella utställningsmetoder.³⁸

I *Narrating space/ Spatializing narrative*, skriver författarna Marie-Laure Ryan, Kenneth Foote och Maoz Azaryahu, att det inom narrativ teori oftast riktas fokus mot temporalitet. De vill i stället lyfta rumslighet som en viktig aspekt. Genom rumslighet får vi förståelse

---

³⁶ Aronsson, 2004, s. 26–27,36

³⁷ Ljung, Berit, *Museipedagogik och erfارande*, Stockholms universitet, Stockholm, 2009, s.49–52

³⁸ Emilie Sitzia, "Narrative Theories and Learning in Contemporary Art Museums: A Theoretical Exploration", *Stedelijk Studies Journal* 4 (2016). DOI: 10.54533/StedStud.vol004.art04, s.1-15

för hur berättelser konstruerar världar genom olika kontext. I boken presenteras fem nivåer av *narrative space*, med ett litterärt analys exempel, boken *Eveline* av James Joyce. Nivåerna av *narrative space* kan också appliceras på utställningar, jag har således valt att förklara de olika nivåerna med utställningen som exempel. 1. *Spatial frames*: Ramar och scener där olika teman, texter och föremål kan introduceras. De är beroende av innehållet. 2. *Setting*: Övergripande miljö som utställningen är placerad i, tidsmässig och platsmässig. 3. *Story space*: Berättelsens alla platser och element som finns symboliserade genom platser i utställningslokalen. 4. *Storyworld*: Här blir storyspace mött av besökarens sinnliga storyworld, vad de upplever och deras uppfattning om tid och rum, samt känslor och associationer. 5. *Narrative universe*: Olika nivåer och representationer av berättelsen som samverkar och blir en helhet. *Narrative space* kan användas för att undersöka hur rum och platser används för att förmedla en berättelse eller ett tema, samt hur de olika delarna samverkar för att skapa ett narrativ för besökaren. Det finns två kontrasterande relationer inom narrativ rumslighet, *emotional* och *strategic*. Det känslomässiga narrativet använder innehållet för att skapa en känslomässig upplevelse hos besökaren. I analysen har jag valt att kalla det för stämning, då det framhäver upplevelsen på ett mer korrekt sätt i denna undersökning. Det strategiska symboliseras som ett schackbräde där föremål får funktionella roller som relaterar till varandra genom en tydlig mening eller progression som behövs för att ta sig vidare i historien. Framför allt används begreppet *setting* i analysen och diskussionen, då undersökningen är fokuserad på utvalda rum.³⁹

Vithet som begrepp återkommer i slutdiskussionen där framställningen av de tre kulturerna jämförs. Begreppet grundas i Werners beskrivning och användning av *den vita blicken* som analytiskt verktyg. Det är en värderande och diskriminerande blick som verkar på tre nivåer: ”Den pekar ut vad i världen som är värt att uppmärksammas, samt hur detta representeras och recipieras. Den är dessutom blind för sin egen färg samtidigt som den är sensibel för andra(s) hudfärg(er).”⁴⁰ I den här uppsatsen appliceras det på diskussionen som rör vilka egenskaper som tillskrivs kulturerna, vad de får symbolisera i berättelsen om kulturhistorien och hur de framställs i museernas rum.

---

³⁹ Ryan, Foote & Azaryahu, 2016, s. 1–15, 181–206.

⁴⁰ Werner, 2015, s.38

6. Undersökning och analys

I det här kapitlet presenteras undersökningen och analysen av tre utställningar: *Antiksamlingen* på Glyptoteket, *Antiksamlingen* och *Danmarks Oldtid* på Nationalmuseet. Dispositionen utgörs av underrubriker för utställningarna, med ytterligare underrubriker för dem egyptiska delarna av samlingarna. Två rum i varje del har analyserats, vilket sammantaget utgör tio rum. De benämns under rubrikerna och i diskussionen som ”Rum 1” och ”Rum 2”. Den tvådelade frågeställningen besvaras genom analysen. I utställningarna används benämningen f.Kr och e.Kr, men jag har valt att använda f.v.t och e.v.t, då jag anser det vara en mer samtidsenlig benämning av tideräkningen. Utställningstexterna är författade på engelska och danska, exempel kommer att inkluderas på danska.

1. Hur är utställningarnas rum utformade visuellt, materiellt och rumsligt? Vilken berättelse förmedlas? I metodavsnittet har de komponenter som avkodas i analysen presenterats: Artefakter, design, grafik, scenografi, ljussättning, low tech interaktiva moment, periodisering, affektion, och text, inklusive temporalitet, teman och markerade brytpunkter. *Ambience*, stämning och upplevelse, ska också undersökas i utställningarnas rum.

2. Hur förmedlas kulturer och praktiker gällande död och begravning i de olika utställningarna? Utställningarna utgörs till stor del av arkeologiska artefakter som har upptäckts vid gravplatser, döden blir således framträdande i dessa utställningar. Förmedlingen av temat skiljer sig dock åt och det skapar olika berättelser om kulturerna.

6.1 Antiksamlingen på Glyptoteket

Utställningen löper i en rektangel med rum numrerade från 1–18. Besökaren kan välja att starta i rum 1: Egypten eller i rum 6: Antika Grekland, med Romarriket i mitten. *Antiksamlingen* som utställning är således inte kronologisk. Egypten framstår vara en enhet och Grekland och Romarriket en enhet. Entrén till *Antiksamlingen* är storslagen. Från vinterträdgården leder en dubbeltrappa upp till en trappavsats med grekiska

skulpturer och gravrelikier på grön och vit-målade väggar. Nästa trappa leder upp till entrén med fyra stora lejon i kalksten.

6.1.1 Ægypten

På trappavsatsen är två sfinxer placerade på varsin sida av ingången till utställningens första sal. Rummen är tematiskt organiserade och uppdelade efter artefakter, vilket innefattar: Monumentala verk, gravskatter, sarkofager, mumiekistor och mumier, mindre föremål, statyhuvuden och statyetter.

Rum 1

I den inledande luftiga salen har väggarna en ljus blågrön nyans. Naturligt ljus kommer ovanifrån det välvda glastaket. Den arkitektoniska byggnadens rum har varierande golv i olika material och mönster. Introduktionstexten har rubriken ”Kunst fra det gamle Ægypt”. Rummens innehåll beskrivs som konst från den forntida kulturen i Nildalen, från ca. 3000 f.v.t, till dess undergång ca. 400 e.v.t.⁴¹ Utställningens tidsrymd, *storospace*, markeras således med en tydlig start och slutpunkt. I introduktionstexten ges kontext till utställningen som är skapad utifrån föremål ifrån museets samling. Artefakterna har förvärvats under grundaren Jacobsens resor eller köpts på den internationella konstmarknaden.

Spotbelysning är riktad mot grå piedestaler med skulpturer, samt mot väggarna med gravrelikier och stelar. Föremålen är inte kronologiskt utplacerade, det finns ingen tidslinje att förhålla sig eller ett tydligt rörelsemönster i rummet. Föremålstexterna är kortfattade och fokuserar på motivet, materialet, fyndplats och temporalitet, om informationen finns. Ett exempel på en föremålstext från en stele är: ”Offerbringere. Fra prinsesse Noferts grav ved Medum, Kalksten. 4 dynasti, ca. 2550 f.k.r.”⁴² Vid en skulptur av balsameringsguden Anubis finns hörlurar där besökaren kan lyssna på ett ljudklipp om den mytologiska ceremonin ”hjärtvägning”. Tilltalet är personligt, med berättarperspektiv i du-form. Ljudklippet beskrivs som en historisk resa till dödsriket för hjärtvägningen och har ljudeffekter för att skapa en stämning.⁴³ Två low-tech interaktiva skärmar visar

---

⁴¹ Glyptoteket, ”Kunst fra det gamle Ægypt”, *Ægypt*, Antiksamlingen, (26-03-2024)

⁴² Glyptoteket, ”Offerbringere”, *Ægypt*, Antiksamlingen, (07-05-2024)

⁴³ Glyptoteket, Rejs i tiden med Third Ear, ”Hjertevejningen”, *Ægypt*, Antiksamlingen (07-05-2024)

illustrerade videor där hieroglyfer på två stelar i rummet avkodas. Ett av motiven är en begravning och skildrar flera av de tillhörande kulturella praktikerna.

Rum 2

För att nå rummet får besökaren att gå ned för två trappor. Den första trappan leder till en mörk kvadratisk hall. Det finns en paneltext och där förklaras det att egypterna offrade mat och dryck till de döda. Ett ljudklipp erbjuder en ”resa i undervärlden”, möten med olika gudar och en förklaring av de prövningar som finns under vägen. Stora stelar från ingången till en grav finns på den motsatta väggen och beskrivs som ”portalen till en annan värld”. I de två anslutande rummen visas artefakter som berättar om död- och begravningskulturen. Bakom den högra dörren med texten ”Mumier” gömmer sig en lång, mörk trappa, spot belyst underifrån. Den leder till rum 2. Den fysiska förflyttningen och den fallande temperaturen skapar en stämning och förväntan. Rummet är mörkt och i glasmontrar längs väggarna finns belysta sarkofager uppradade. Välbevarade gravporträtt finns placerade i två montrar och i en belyst golvmonter finns två mumier placerade. Rummet har en kuslig stämning. Det är sparsamt med text, endast föremålstexter, således erbjuds inte någon kontext till död- och begravningskulturen eller artefakterna.

Analys

Den egyptiska delen av *Antiksamlingen* har ett storyspace som är löst tematiskt strukturerat. I rum 1 är rummets estetik i fokus och en organiserande faktor. I rum 2 har det genom rumslig utformning, belysning och placering av artefakter, inklusive mänskliga kvarlevor, skapats en stämning som för tankarna till en gravkammare. Den egyptiska kulturen och historien förmedlas ifrån ett utifrånperspektiv. Bristen på text och kontext skapar en distans till artefakterna. Motiven erbjuder en inblick i kulturella praktiker och religion, men utan kontext är motivens mening svår att förstå. De multimodala ”stationerna” är viktiga för meningsskapandet. De erbjuder en utökad förståelse för kulturens gudsdyrkan och hieroglyfernas spirituella betydelse. Utan förkunskap och ett särskilt kulturellt kapital, historiemedvetande, framstår kulturen mystisk och svår att greppa. Enligt Ryan, Foote och Azaryahu är det vanligt att

samlingsbaserade utställningar fokuserar på att visa upp samlingen, att utställningen inte i ordnande praktik har narrativiserats i lika hög utsträckning.⁴⁴

Det långa tidsspännat förmedlas utan fokus på utveckling och progression och framstår således som en singular enhet av tid. I rum 1 handlar berättelsen om överheten och gudarnas makt. Kommunikationen mellan gudarna och överklassen genom offergåvor, magiska hieroglyfer, skulpturer och reliefer. Den estetiska framställningen av det konsthistoriska perspektivet får stå i förgrunden, framför den didaktiska berättelsen och meningsskapande. I rum 2 skapas en stämning genom de rumsliga komponenterna, i samspel med ljussättning och artefakter, med berättelsen är fragmentarisk. Paneltexten och ljudklippet i det anslutande rummet erbjuder en ingång till kulturell förståelse. I rummet får artefakterna performativt skina på scenen, men de har inte tilldelats några repliker. Enligt Rüsens definition av historiemedvetande som en kompetens, så kräver rum 2 viss förkunskap för att skapa förståelse och mening⁴⁵, exempelvis skulle balsamering som kulturell praktik förklaras. En förförståelse för historien och kulturen krävs för att begripa den kulturella signifikansen och syftet med de praktiker, vari artefakterna och kvarlevorna har producerats.⁴⁶ Utifrån Tzortzis analysmodell har inte de mänskliga kvarlevorna, mumierna, integrerats i berättelsens narrativ. Werner skriver att konstmuseer ofta visar egyptisk konst i mörka rum med dramatisk belysning, medan den grekiska antiken visas i ljusa rum som ”förstärker upplevelsen av vithet”.⁴⁷ En jämförelse som delvis stämmer överens med förmedlingen i Antiksamlingen på Glyptoteket

6.1.2 Græsk og romersk skulptur

Denna del av utställningen utgörs av rum 6–18. Vartenda rum har olika färger på väggarna, vilket markerar en tydlig övergång i tid och rum. Både rum 1 och rum 2 har, av ett sammanträffande, blågröna väggar. Färgen kan beskrivas som två versioner av nyansen teal och skapar en god kontrast mot de ljusa marmorstatyerna. Alla rum har en paneltext som ger en historisk- och en skulpturhistorisk kontext. I den här delen av *Antiksamlingen* finns en löst organiserad kronologisk berättelse. Besökaren rör sig mellan rummen som har tillskrivits tidsindelningar. Utöver skulpturkonsten, som är det centrala

---

⁴⁴ Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, s.13–14

⁴⁵ Rösen, 2004, s.69

⁴⁶ Tzortzi, 2018, s. 31

⁴⁷ Werner, 2014, s. 64

temat, markeras historiskt förändring. Med fokus på stora samhällsförändringar som: Kriser, nya kejsare och dynastier, religion, globalisering, krig och fred.

Rum 1

Den rektangulära salen inramas av en blomsterbård i mosaik som löper längs golvet. Det välvda glastaket släpper in dagsljus och under mina besök är rummets spotlights inte tända. Paneltexten har rubriken ”Det græske portræt: En vestlig tradition opstår”. Kunskap och formspråk fördes vidare mellan de antika kulturena, den grekiska skulpturkonsten formade den efterkommande romerska. Det finns få skulpturer kvar från antika Grekland, de flesta original i brons och marmor har försvunnit eller smälts ned. Till stor del grundar sig kunskapen om Greklands skulpturkonst i studier av de romerska kopiorna. En fascination för den grekiska kulturen resulterade i att kopior av de grekiska porträtten producerades och såldes till välbärgade kunder. Kopiorna har samma motiv, kända grekiska intellektuella, diktare, filosofer och andra personer som ansågs viktiga. I rummet visas romerska kopior av grekiska skulpturer.

Rummet är tematiskt och verken i rummet härstammar från olika årtal under romarriket fram till 100 f.v.t. I paneltexten kan besökaren läsa att grekerna var upphovsmän till det offentliga porträttet och att det sedan dess har varit en viktig del av västlig kultur.⁴⁸ Längs med väggarna finns skulpturala porträtt uppradade på mörkgråa podier, ordningen är inte kronologisk. I mitten av salen finns ett mindre antal podier med skulpturer, som framstår planlöst utställda, vilket skapar skiftningar i besökarens rörelsemönster. På ett podium, i anslutning till en skulptur av oratorn Demosthenes, finns hörlurar och en låda med två öppningsbara fack. Ljudklippet berättar om skulpturen och dess historia i samlingen. Berättelsen rör forskningsarbete och resonerar kring autenticitet och etik.⁴⁹ I lådan finns avgjutningar av två par händer som skulpturen har haft, de får besökaren lov att röra. I salens ena del framträder det grekiska porträttets historia, med en utveckling från de tidigaste idealiserade och opersonliga porträtten, till de mer individuella, verklighetstrognas. I den andra delen är porträtten från cirka 100-talet f.v.t då romarna hade erövrat Grekland. I rummet är berättelsens fokus skulpturporträttets historia, det konsthistoriska mötet mellan de två kulturena och romarnas vurm för grekisk kultur.

---

⁴⁸ Glyptoteket, ”Det græske portræt: En vestlig tradition opstår”, *Græsk og romersk skulptur*, Antiksamlingen, (26-03-2024)

⁴⁹ Glyptoteket, ”Hændernes historie”, *Græsk og romersk skulptur*, Antiksamlingen, (07-05-2024)

Rum 2

Rum 2 är det sista rummet i Romarrikets kronologi, den avslutande paneltexten är koncis och markerar en brytpunkt med rubriken ”Romarriket under förvandling”. Rummets väggfärg utgör en välbalanserad kontrast mot de vita skulpturerna som är placerade längs rummets ovala väggar. Väggen närmast dörren har fönster som lyser upp rummet med naturligt ljus, ingen spotbelysning är tänd. Paneltexten är uppdelad i två stycken, det första ger en historisk kontext till rummets *setting* och det andra har ett kulturhistoriskt perspektiv med fokus på skulpturkonsten. Rummet har fått tidsindelningen 284 e.v.t– 400 e.v.t och brytpunkten markeras av flera samhällsomvälvande händelser: Romarrikets uppdelning i två och införandet av två kejsare, instiftande av monarki, en ny huvudstad och statsreligion. Kulturhistoriskt återgick skulptureernas uttryck till en mer abstrakt stil, efter århundraden av en naturalistisk porträttradition. Det skulpturala hantverket värderades inte längre lika högt, men hade inte fallit i glömska. I rummet visas skulpturer av ”Esquilin- gruppen” som ska understryka detta påstående. Utställningen om Romarriket slutar således i en historisk och kulturell brytpunkt.⁵⁰

Skulpturer och porträtt hade en politisk funktion och var en symbol för makt. Således utgörs motiven framför allt av gudar, kejsare och romersk överklass. Föremålstexterna beskriver den avbildade personen, i den mån kunskap finns. De beskriver också vad vi kan lära oss av skulpturens motiv och uttryck, till exempel moderna frisyrer och huvudbonader. Skulpturerna är inte kronologiskt placerade, men har en proveniens som tematiskt placerar de innanför rummets temporala och tematiska ramverk. I mitten av rummet finns en cirka två meter lång sarkofag i marmor placerad på ett podium, med eroter som motiv. Det finns också ett podium med en low tech interaktiv upplevelse för barn. Ett ljudklipp förmedlar pedagogiskt hur skulpturerna har skapats, vart marmor hittades och vilka verktyg som användes. På podiet finns en marmor sten och fem verktyg, på stenen visas ytor som har bearbetats med verktygen. Besökaren får lov att känna på verktygen och marmorn. I ljudklippet uppmuntras åhöraren att tänka på teknikerna när den rör sig runt i utställningen.⁵¹

---

⁵⁰ Glyptoteket, ”Romarriket under förvandling”, *Græsk og romersk skulptur*, Antiksamlingen, (26-03-2024)

⁵¹ Glyptoteket, ”Alle tiders Glyptotek for børn”, *Græsk og romersk skulptur*, Antiksamlingen, (07-05-2024)

Analys

I utställningen är skulpturkonsten det övergripande temat, berättelsen byggs runt skulpturerna med en historisk och kulturell kontext som skapar rummets setting. Rummen är estetiskt tilltalande med de vita skulpturerna i kontrast till de färgstarka väggarna och föremålstexterna är utförliga. Berättelsens historiska karaktärer består framför allt av överklassen och gudar. Artefakter och föremålstexter berättar om rådande ideal och skulpturkonstens konsthistoriska läge. Urvalet är styrt av samlingen som i kategorin är stor och tidsmässigt bred. Tidsindelningen i rummen är en hybrid av löst kronologiskt och tematisk organisering. Ljudklippen tillför kulturhistorisk kontext till rum 2 och arkeologiskt perspektiv i rum 1. Rummens interaktiva, sensoriska element möjliggör ett större engagemang och en ökad närhet till föremålen, vilket i sin tur främjar meningsskapande.

Den romerska delen av *Antiksamlingen* är betydligt större än den egyptiska och grekiska, med en tydligare periodisering. Motiv, ideal och gudedyrkan är genomgående underteman sett till artefakterna. Skulpturerna var en viktig del i flertalet kulturella praktiker i samhället. Praktiker kopplade till död- och begravningskultur får inte mycket utrymme i utställningen, trots att flera artefakter är funna i gravar eller vid gravplatser. Utställningen har ett tydligt objekt drivet narrativ, med fokus på stilistisk utveckling och med överklassen i centrum. Narrativet är samstämmigt med det kronologiska master narrativ som Funder identifierade i flera museer under sin undersökning av antika utställningar. Antikens kultur som fundament till europeisk kulturhistoria, en linjär tidslinje fram till idag, med antiken som startpunkt.⁵² Trots att ny teknik får mer plats i museiutställningar så utgår förmedlingen i de antika utställningarna främst från hermeneutiska tolkningar. Funder finner också att de flesta utställningar har ett liknade sätt att ordna föremålen på, vilket inkluderar podier och glasmontrar. Texterna har en didaktisk ansats, men har begränsade interaktiva möjligheter för meningsskapande hos besökaren. Diskursen kring vikten av att bidra med kontext till utställningar med antika föremål har resulterat i att flera utställningar har uppdaterats. Glyptoteket valde att kontextualisera utställningen år 2006, vilket innebar att gruppera skulpturer och sätta de i en arkeologisk och geografisk kontext, samt addera mer textuell kontext.⁵³

---

⁵² Funder, 2015, s. 160–170, 236-239

⁵³ Funder, 2015, s. 53

6.2 Antiksamlingen på Nationalmuseet

Antiksamlingen är placerad på våningen högst upp i Nationalmuseet, i ljusa lokaler med högt i tak och sneda väggar. Utställningen har en kreativ planlösning med ett stort antal rum i olika storlekar och takhöjd. Montertäckta väggar och glasmontrar i olika storlekar och modeller skapar ett varierat rörelsemönster. Utställningen har utgått från museets samling och har ett kulturhistoriskt perspektiv. Det arkeologiska perspektivet är också ytterst närvarande, ett antal mindre rum och montrar är tematiskt ordnade utifrån en specifik utgrävningsplats. För att tydliggöra övergångar: nytt tema, ny tid eller plats, så används symboler på utställningsskyltarna. Vid ingången finns kartor över ”Antikens värld” och en periodiserad tidslinje för de kulturer som visas upp i utställningen. *Antiksamlingen* beskrivs som en ”resa kring medelhavet”.⁵⁴

6.2.1 Ägypten

Utställningen sträcker sig över 3000 år, ca. 3000 f.Kr – år 0. Rummen är inte kronologiskt organiserade, de har en tematisk uppdelning.

Rum 1

Utställningens första sal har en öppen planlösning med montrar och podier utplacerade. Den rumsliga utformningen uppmuntrar till ett fritt rörelsemönster och föremålen är lätt tematiskt organiserade. Flertalet fönster möjliggör för dagsljus som primär ljuskälla, i kombination med fokuserad belysning. I varje monter finns en tematisk textskylt med bokstaverade föremålstexter och en kort sammanfattande text med historisk kontext. I den första montern vid rummets ingång finns mindre gravfynd och en text med rubriken ”Det eviga livet”, som blir introduktionen till kulturen:

En ægypter ønskede at sikre sit evige liv ved at knytte sin skæbne til solen, der genfødtes hver morgen, eller Osiris, der døde og blev begravet som mumie, men vækket til nyt liv i underverdenen.⁵⁵

På den inledande paneltexten med rubriken ”Faraonernes Ägypten” ges en historisk och geografisk kontext till den antika kulturen och samhället. Berättelsen startar i slutet av förhistorisk tid då Egypten bestod av självständiga bosättningar längs med floden Nilen

---

⁵⁴ Nationalmuseet, ”Antiksamlingen”, *Antiksamlingen*, (24-03-2024)

⁵⁵ Nationalmuseet, ”Det evige livet”, *Ägypt, Antiksamlingen*, (08-05-2024)

och under de nästa 300 åren skulle regeras av faraoner. Den religiösa tron och gudsdyrkan var fundamental för egypterna.⁵⁶ I salen finns montrar med gravgåvor, beskyddande amuletter och skulpturer. Motiven utgörs främst av gudar och heliga djur och deras syfte förklaras i föremålstexterna. Stelar med hieroglyfer och scener tolkas, de skildrar offringar och bön. En blinddörr från ett gravkapell hänger på en mörkt blå vägg och en illustrerad skylt förklarar hur gravkammare byggdes. I en låg glasmonter finns mänskliga kvarlevor placerade i sand, omringad av krukor som under begravningen innehöll mat som gravgåvor. Kvarlevorna är ifrån ca. 2850 f.v.t, innan de hade börjat balsamera kroppar. Artefakternas funktion och symbolik förklaras och kontextualiseras.

Rum 2

Rum 2 är det tredje och avslutande rummet i den egyptiska delen av *Antiksamlingen*. Här kliver besökaren in i "Osiris rike", rummet behandlar temat död- och begravningskultur. I kontrast till Glyptotekets mörka display av mumier och sarkofager, är det här rummet vitt, med ljust trägolv. Väggarna bakom glasmontrarna har en ljust olivgrön färg. I mitten av rummet finns en hög kvadratisk glasmonter med långa mumiemasker och sarkofager som besökaren kan röra sig runt. I paneltexterna och föremålstexterna ges en kulturell och arkeologisk kontext. Nedan följer ett exempel ifrån de två inledande paneltexterna i rummet, som ger en mytologisk och kulturhistorisk kontext till den tro och de praktiker som förmedlas i rummet.

Pyramiden förte den dödes själ till solen, til solguden Re, men själene levede samtidigt videre i underverdenen, hvor Osiris var konge. Ifølge myten var Osiris oprideligt farao i Ægypten, med blev myrdet af sin bror Seth.⁵⁷

For en ægypter sluttede livet ikke med døden. Sjælene, Ka'en og Ba'en, levede videre, men ville dø, hvis legemet forsvandt. Derfor begynde ægypterne ca. 2700 f.K.r at balsamere de døde.⁵⁸

Paneltexten "Mumier og dødetro" ger en historisk, religiös och kulturell kontext till rummets innehåll genom att förklara praktikerna och deras mening, till exempel

---

⁵⁶ Nationalmuseet, "Faraonernes Ægypten", Ægypten, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

⁵⁷ Nationalmuseet, "Osiris' rige", Ægypten, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

⁵⁸ Nationalmuseet, "Mumier og dødetro", Ægypten, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

balsamering och svepning. De religiösa berättelserna vävs effektivt in i utställningstexterna och rummets narrativ. Det inleds med en övergripande tematisk förmedling och blir sedan fördjupande, då besökaren rör sig längs med rummets montrar. Rörelsemönstret är cirkulärt men inte kronologiskt. Genom artefakter som kistor, sarkofager, urnor, klädsel och gravgåvor, samt kvarlevor: mumifierade människor och djur, förklaras ritualer och symbolik omsorgsfullt. Blodfläckade klädedräkter som använts till svepning och kvarlevorna av en mumifierad prästinna blir avdramatiserade i det upplysta rummet. De flesta artefakter har en proveniens och en utförlig föremålstext. Det arkeologiska perspektivet förklarar hur föremål blev en del av samlingen. Den mytologiska berättelsen om ankomsten till dödsriket och hjärtvägningen förklaras genom en översatt papyrusrulle, som steg för steg, i hieroglyfer och bildspråk, förklarar processen.

Analys

Den egyptiska delen av *Antiksamlingen* får inget tydligt avslut, från det sista rummet får besökaren röra sig tillbaka till ingången och den grekiska delen. Utställningen är samlingsbaserad och objektcentrerad. Genom att tillföra kontext till föremålen genom text och tematisk rumslig organisering, förmedlas en berättelse om den egyptiska kulturen som främjar meningsskapande. Föremålstexterna och paneltexterna är utförliga, sammantaget presenteras ett narrativ som erbjuder en introduktion till den historiska kulturen. Berättelsen fokuserar framför allt på religion och död- och begravningskultur. Rum 1 har en öppen planlösning som främjar fritt rörelsemönster och förmedlar kulturens praktiker ifrån olika teman. Rum 2 förmedlar en didaktisk berättelse som skapar förståelse för de praktiker som ansågs heliga. De mänskliga kvarlevorna i rum 1 och rum 2 vävs in i berättelsens narrativ, men är osentimentalt placerade bland de andra artefakterna.⁵⁹ Då rummen inte är kronologiskt organiserade eller markerade, är det därvid de mänskliga kvarlevorna i rum 1 och rum 2 som erbjuder ett exempel på hur kulturen förändrades. De ljusa rummen bryter mot den klassiska utställningsdesignen som Werner framför i sin text. Däremot är det övergripande tematiska fokuset riktat mot religion och död, vilket stämmer överens med Werners beskrivning.⁶⁰ Tully menar också att utställningar om antika Egypten övergripande fokuserar på överheten, samt död- och begravnings kultur

---

⁵⁹ Tzortzi, 2018, s. 31

⁶⁰ Werner, 2014, s. 64

och religiösa praktiker. Dessa traditioner flyttar fokuset från antika Egyptens vardagliga kultur och praktiker. Tully belyser de klassiska narrativens begränsningar sprungna ur orientalism. I den här undersökningen noteras också en brist på vardagliga föremål i förmån för fokuset på döden och religionen, på båda museer.⁶¹

6.2.2 Grækenland, Italien og Romeriget

Den stora samlingen är en hybridutställning, kronologisk med strategiskt narrativ⁶², samt tematiska delar. Utställningen inleds i bronsåldern, 3200–1100 f.v.t. Artefakterna utgörs framför allt av arkeologiska fynd från hus, heliga platser och gravar. Det innefattar vardagliga föremål som keramik, smycken, skulpturer, redskap och vapen. De placeras i en historisk kontext, varvat med ett arkeologiskt perspektiv. Rummen har olika storlekar med vita väggar och glasmontrar med bakgrund i varierande färger. Rummens fysiska avgränsningar, färgskiften i montrarna och symbolerna på skyltarna skapar en tydlig förflyttning mellan tid och rum.

Rum 1

De kulturella praktikerna skilde sig åt på olika platser i den grekiska världen. Rum 1 har ett arkeologiskt perspektiv och visar föremål från en utgrävning som danska arkeologer utfört på Rhodos mellan åren 1902–1914. Symbolen på rummets röda skyltar skiftar vid denna del för att markera en övergång i tema och plats, vilket organiserar föremålen till en enhet. Rummet är litet och ljust med nedsänkt tak och smala upplysta glasmontrar längs väggarna. Som besökare kommer man nära montrarna och de mindre föremålen som finns på display. Paneltexten som introducerar rummets tema har rubriken ”I helligdomen”. Utgrävningen har tagit plats vid ett tempel tillägnat guden Atena. Långt ifrån Aten blev influenserna blandade med dem från den nära orienten. Fynd från flertalet olika kulturer har hittats på platsen, vilket tyder på Rhodos centrala placering och ett kulturellt utbyte.⁶³ I en monter finns en karta för ett geografiskt perspektiv. De flesta icke-grekiska gåvorna härstammar från Cypern, i sen mykensk tid hade grekerna koloniserat stora delar av ön. Föremålen består av offergåvor av olika slag, övervägande rör det sig om små figuriner av skilda motiv. Säkerhetsnålar i brons tros ha tillhört klädedräkt som

---

⁶¹Tully, 2010, s.1-2, 325-327

⁶²Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, s.39

⁶³Nationalmuseet, ”I helligdomen”, Grækenland, *Antiksamlingen*, (08-05-2024)

har offerats. Atena översköljdes med gåvor, templet rensades stundom och gåvorna grävdes ned. På den ena kortväggen hänger en skärva av en stor vattenkruka med en inskription som har översatts och läser att de troende skulle tvätta sig innan de beträdde templet. En pelare från templet har inskriptioner som också instruerar besökare om denna praktik. Genom föremålen skapas således en bild av de kulturella praktikerna på platsen och hur de kommunicerades.

Rummet öppnar upp till en större sal, upplyst av dagsljus och högt till tak, där de större föremålen från utgrävningen finns utställda. En modell av templet underlättar visualiseringen. En stele från templet har en lista med präster, troligtvis i kronologisk ordning, de har utsetts årligen mellan år 375 f.v.t till 27 e.v.t. En tempelkrönika ger skriftlig historisk kontext till platsen, då den förmedlar att en stor del av de inskriptioner och gåvor som funnits på platsen försvunnit. Det inkluderas en lista på gåvor och gåvogivare från den aktuella tiden, cirka 99 f.v.t, då Socrates son var präst. De flesta bronsstatyer från det antika Grekland har smälts ned. Genom att ställa ut tomma stenblock med avtryck från statyernas fötter symboliseras det försvunna kulturarvet.

Rum 2

Undersökningens nästa rum ansluter till den föregående salen. Vid rummets två ingångar finns paneltexter, den första med rubriken ”Bystaten, guder og mennesker”. Texten förmedlar religionens avgörande roll i människors liv och huvudsakligt fokus i de kulturella praktikerna. Gudarna rådfrågades, offerades till, det byggdes tempel i deras ära och de avbildades på byggningar, skulpturer, relikier och keramik. Ett politiskt system hade införts och de ledande aktörerna ordnade religiösa processioner och ceremonier.⁶⁴ I det vita rummet finns montrar längs med väggarna. Varje monter har en egen väggfärg, nyanser av ljus blått och grönt, som markerar en tematisk organisering av föremålen.

Rummets underteman ger en god insikt till livet i det antika Aten från olika perspektiv som genus och klass. Rummen är kronologiskt placerade längs med tidslinjen, men i rummen fokuseras det inte på en temporal organisering. Föremålstexterna förmedlar tidsmässig proveniens. En smal, avlång monter har temat bröllop och genom välbevarade illustrerade vaser skapas förståelse för hur praktiken fungerade. En större monter

---

⁶⁴ Nationalmuseet, ”Bystaten, guder og mennesker”, Grækenland, *Antiksamlingen*, (08-05-2024)

fokuserar på barn och genom artefakter som i text och placering kontextualiseras, avhandlas aspekter som uppfostran, undervisning, kalas och leksaker. Genom avbildningar på vaser har forskare kunnat få kunskap om vilka leksaker som var vanliga i antika Grekland, en del fynd har också gjorts i barngravar. I en större monter med blå bakgrund fokuseras det på hemmet och huset, en illustration visar hur husen kan ha konstruerats. En monter beskriver teatern som kulturellt fenomen, med uteslutande manliga skådespelare. En annan fokuserar på den kvinnliga klädedräkten och den kvinnliga uppgiften att spinna. Rummets sista monter ger kontext till Aten som stad genom en karta och med ett klassperspektiv på stadens befolkning, samt demokratins framväxt och vem den inkluderade.

Analys

Rum 1 är tematiskt fokuserat på en utgrävningsplats vid ett heligt tempel. Genom att tillföra kulturhistorisk kontext förmedlar rummet insikt till transnationella religiösa praktiker. Rum 2 utgörs av tematiska berättelser om kulturella fenomen som skapar en förståelse för hur livet såg ut för människorna som levde i Aten i det antika Grekland. Föremål som leksaker och redskap till vävning skapar förståelse för det vardagliga livet. Statyetter och illustrerade vaser inger kunskap om normer för kvinnlig klädsel. Nya uppfinningar förenklade eller satte guldkant på tillvaron, som knäskydd för att rulla ull eller hur man genom musslor kunde utvinna purpurfärg. Genom bildspråket på krukor och vaser finns mycket att lära om kulturen, scener från bröllop såväl som besök hos prostituerade finns avbildat. Sammanlänkade och som en del av det större narrativet i utställningen, utgör de viktiga komponenter i meningsskapandet och en didaktisk upplevelse för besökare. I den grekiska, romerska och italienska delen av *Antiksamlingen* förmedlas progression och utveckling. Utställningen är strategiskt organiserad⁶⁵ med ett diskursivt narrativ.⁶⁶ Enligt Funders analys av förmedlingen i antika utställningar, så överensstämmer de klassiska narrativen och fokuset på kulturellt utbyte. Förmedlingen sker också utifrån hermeneutisk tolkning, utan interaktiva moment.⁶⁷ Dock finns förmedling om vardagliga praktiker också närvarande i rum 2. I analysen belyses två rum med skilda perspektiv som båda är representativa för utställningen. I utställningens resterande rum tillförs också det kulturhistoriska- och arkeologiska perspektivet på den

---

⁶⁵ Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, s.39

⁶⁶ Sitzia, 2016, s.1-5

⁶⁷ Funder, 2015, s. 82–23,192

italienska och romerska kulturen. Det markeras brytpunkter i samhällsskick och kulturpraktiker, med betoning på det kulturella utbytet som formade de antika kulturena. Berättelsen fokuserar på kulturella utvecklingsprocesser, ny kunskap och nya idéer. Kulturen och praktiker som rör död- och begravning återkommer under utställningen och är föränderlig under det långa tidsspannet.

6.3 Danmarks Oldtid på Nationalmuseet

Utställningen inleds med starten av mänskligheten i Afrika och följer människans utveckling. Den sträcker sig genom rummen 0–24. Den är kronologisk med en tydlig tidslinje och tematiska delar. Den skiljer sig från de andra utställningarna i undersökningen i form, estetik och artefakter. Skyltningen är modern och har en pedagogisk ansats, med text, bilder, kartor och illustrationer på glasskivor. Utvecklingsberättelsen är långsam och besökaren får följa hur föremål som: Vapen, redskap, kläder och smycken optimeras när nya material upptäcks och framställs. Hur nya kunskaper om husbygge, matanskaffning och transport växer fram. Trosuppfattningen inleds med en tro på en andevärld, onda och goda makter. Senare, influerad av romarriket växer den polyteistiska asatron fram. Temporaliteten utgår ifrån de vedertagna arkeologiska, materialfokuserade benämningarna. Rummen och montrarna varierar i storlek, form och estetik och skapar ett rörelsemönster längs med tidslinjen. Det arkeologiska perspektivet finns genomgående i utställningen som främst utgörs av fynd från gravar och boningsplatser. Död- och begravningspraktiker är närvarande längs med hela tidslinjen och redovisar en tydlig förändringsprocess.

Rum 1

Med rubriken ” En tid i förändring” markeras en brytpunkt i detta rum som tidligt är placerat i dolktid, äldre bronsålder. Internationella förbindelser och handel spred under den här tiden nya idéer. Skeppen förbättrades och importen av brons och bronsföremål stimulerande en växande produktion av metallvaror. Det möjliggjorde förfinade verktyg och en utökad precision i hantverk som snickeri, således kom husen att bli större. Hästar togs som tamdjur och man började väva med ull. Texten är enkel och pedagogiskt med korta meningar.⁶⁸ Sex tematiska paneltexter finns i rummet som en del av den obrutna

---

⁶⁸ Nationalmuseet, ”En tid i förändring”, *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

tidslinjen och avhandlar flintdolkar, kungligheter i Europa, bärnsten, häst och vagn och de äldsta skeppsbilderna, med tillhörande fotografier, illustrationer och kartor. Rummet är vitt och avlångt. Fönsterna är övertäckta under mina besök och belysningen utgörs av spotlights. I rummets mitt finns en rad med montrar som visar bronsfynd, rituella svärd och yxor. Flera av föremålen har tillverkats på andra platser i Europa. På en vägg projiceras ett svartvitt videoklipp av bönder som plöjer en åker med hjälp av en ox. I montrarna längs den bakre väggen finns redskap som liknar de i videon. Föremålen inkluderar också bärnsten, offergåvor, smycken, vardaglig keramik, verktyg, redskap och vapen. Texten kontextualiserar deras kulturella användningsområden. Texter behandlar också lantbruken och flintproduktionens utveckling, med framväxten av storbönder, samt påverkan det hade på ekonomin och handeln. Illustrationer av en gård som hittats i Bornholm och illustrationen av en väv visar på nya färdigheter. Då artefakterna i flera av rummen liknar varandra har placeringarna av föremålen, utöver en mer klassisk utställningsmetod, grupperats i mönster. I stället för att välja en av de relativt identiska dolkarna så placeras de i stället i ett mönster, upphängda mot en kontrasterande bakgrund. Genom att tillföra kulturell kontext till artefakterna avhandlar rummets berättelse de kulturella praktikerna under den aktuella tiden. Rummet är ett representativt exempel av hur utställningens rum ser ut. Genom de olika teman som presenteras får besökaren en förståelse för hur samhället utvecklades.

Rum 2

Det andra rummet som har valts ut för analys är det nästföljande i utställningen. Tema och estetik skiljer sig från det tidigare rummet, men är också representativt för utställningen. Tidsmässigt befinner vi oss fortfarande i äldre bronsålder, ca. 1350 f.v.t. Det är ett av flera rum som fokuserar på praktiker gällande döden. Rummet är avlångt och mörkt, med svarta väggar och sparsam belysning. De belysta glasskyltarna som löper längs den ena väggen och kontinuerligt guidar besökaren genom utställningen, varierar mellan färgerna svart och orange. I den första rubriken ”Gravhøjene” kan besökaren läsa att det med kulturens utveckling, också följde en utveckling av begravningskulturen och dess rituella praktiker. I äldre bronsåldern byggdes begravningsplatser på hög höjd för att skydda de avlidna och deras minne. Platserna började rituellt användas som begravningsplatser som sörjande kunde återvända till för att visa vördnad.⁶⁹ Den

---

⁶⁹ Nationalmuseet, ”Gravhøjene”, *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

praktiska processen förklaras under nästa paneltext. Under rubriken ”Livet efter døden” presenteras de rådande teorierna om vad som skedde efter døden.⁷⁰ Ett arkeologiskt perspektiv tillförs i en paneltext som beskriver fynden vid Borum Eshøj. Tre avlånga glasmontrar dominerar utrymmet. I montrarna finns ekkistor, placerade på vajrar framstår de sväva. Inuti kistorna finns klädedräkter och gravgåvor. Föremålstexterna förklarar innehållet och vad det kan avslöja om den avlidna. Ett undertema i rummet är klädedräkten. På väggutrymmet mellan montrarna finns upplysta illustrationer av hur de kvinnliga och manliga klädedräkterna såg ut, med tillhörande text som förklarar dräktens komposition. Under kistorna finns fler klädesplagg och skor placerade. I två av ekkistorna finns mänskliga kvarlevor. Den ena var en artonårig kvinna, endast kraniet är synligt och hennes välbevarade broderade klädedräkt, hårnät och smycken. Det mörka, svagt belysta rummet tillför till stämningen i rummet. Förmedlingen är didaktiskt och avdramatiserat, trots att estetiken också skapar en affektion och ett allvar.

Analys

Utställningen är kronologiskt organiserad och rummen följer en tidslinje där artefakterna organiserats strategiskt⁷¹ och efter Harveys kategori objektcentrerat narrativ.⁷² Utställningen har en mer precis temporal organisering än de andra utställningarna i studien. Genom textuell och temporal kontext förmedlas föremålens kulturella signifikans. Berättelsens fokus är utveckling och hur nya fynd och uppfinningar förändrade människors vardag. Nationalmuseet har, precis som i *Antiksamlingen*, belyst hur kontakten med omvärlden har varit viktig för kulturens utveckling. I rum 1 kontextualiseras underteman, som dolken och materialet flinta, utifrån ett kulturhistoriskt perspektiv som tillskriver föremålen ett narrativ där de utgör en viktig komponent i utvecklingsberättelsen. Det förmedlas hur artefakterna och deras direkta eller indirekta användningsområden sporrade en utveckling som förändrade samhällsskiktet. Berättelsen rör livet på gården, jordbrukets utveckling och framväxten av en ny samhällsklass. Massproduktionen av föremål av materialet flinta, eller bönders växande skördar som kunde användas i internationell handel. Ekonomin förbättrades, internationellt utbyte ökade och en ny samhällsklass av storbönder växte fram. I rum 2 förmedlades nya begravningspraktiker och materiella gravfynd berättar om hur män och kvinnor klädde

---

⁷⁰ Nationalmuseet, ”Livet efter døden”, *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

⁷¹ Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, s.39

⁷² Funder, 2015, s. 236–239

sig under bronsåldern. Död-och begravningspraktikerna utvecklades och blev mer rituella med storstilade gravbyggen. I rummet efterföljande rum 2 presenteras ett klassperspektiv på begravningskulturen, det var framför allt samhället toppskikt som begravdes i ”højene”. Flertalet rum har materiella teman. I rum 2 har en stämning skapats genom design och belysning. Utifrån Tzortzis analys av hur en display med mänskliga kvarlevor borde hanteras, är balansen mellan avskildhet och integrering i narrativet, för att skapa affektion, balanserat.⁷³ Dock skapar placeringen en performativ display som kan anses brista i respekten för de mänskliga kvarlevorna. Berättelsens fokus är utveckling och brytpunkterna markeras i form av nya kunskaper och praktiker utifrån ett strategiskt narrativ.⁷⁴

---

⁷³ Tzortzi, 2018, s. 31

⁷⁴ Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, s.39

7. Slutdiskussion

Med uppsatsen ämnar jag bidra med ny kunskap till fälten museologi och kulturarvsstudier, utifrån perspektivet narrativ historieförmedling. Undersökningens studiematerial är samlingsbaserade, semipermanenta basutställningar, med kulturhistoriskt perspektiv på förmedling. Genom emplotment organiseras föremål för att skapa mening och förståelse för utställningarnas besökare.⁷⁵ Narrativen är diskursiva och utställningsmetoderna är traditionella, de följer den moderna historieskrivningens utvecklingsberättelse.⁷⁶ Organiseringen av arkeologiska föremål guidar besökaren genom rummen. Övergripande följer utställningarnas master narrativ metanarrativet, vilket innebär en eurocentrisk historieskrivning där det antika Greklands kulturella praktiker och konst utgör startskottet för den västerländska kulturhistorien.⁷⁷ Bucciantini menar att artefakterna kan berätta flera olika berättelser. När de placeras i en konceptuell utställning så främjas ett av de möjliga narrativen, medan de andra förblir dolda. Narrativen kan således skifta med nya kontext, men föremålet är aldrig utan narrativ.⁷⁸ Ljungs aktivering av begreppet performativitet i utställningar, där artefakter iscensätts och dramatiseras för att berätta något för publiken, är en effektiv visualisering av vad narrativet tillför en utställning och hur det kan resultera i olika ”teaterstycken”.⁷⁹

Utställningar i samlingsbaserade museum är många gånger inte kronologiskt organiserade. Det kan jämföras mot utställningar byggda efter ett förbestämt narrativt ramverk, där besökaren följer en tidslinje och utveckling är i fokus. En tredje kategori innefattar hybridformer av kronologiska och tematiska utställningar. Glyptotekets antiksamling placerar sig framför allt i den första kategorin, trots att det finns en ansats till kronologiskt organiserande. *Danmarks Oldtid* placerar sig i den andra kategorien, med ett utvecklings fokuserat narrativ som driver berättelsen framåt. Medan Nationalmuseets antiksamling är en hybridutställning med en organiserande, övergripande kronologi och tematiskt organiserade delar. Den egyptiska delen är tematisk. De tre utställningarna har cirkulära layouts, där ett skifte i tid och tema oftast utgörs av en rumslig förflyttning.

---

⁷⁵ Ricœur, 1984, s. 34

⁷⁶ Sitzia, 2016, s.1-5

⁷⁷ Funder, 2015, s. 161–164

⁷⁸ Bucciantini, s.242–252

⁷⁹ Ljung, 2009 s. 49-53

Rummen är färgkodade, genom väggfärg eller skyltning, för att ytterligare markera en temporal eller tematisk brytpunkt. Ryan, Foote och Azaryahu diskuterar den cirkulära layouten i narrativa utställningar och hur de blir en förlängning av berättelsen, då utställningarna planeras utefter en strukturell princip, med det moderna synsättet på historia som progression.⁸⁰

Förmedlingen utgår från hermeneutisk tolkning, där alla delar ska förstås inom ramen för narrativet och den större berättelsen. Enligt Harveys kategorier för tolkning och kommunikation i utställningar är *Danmarks Oldtid* och *Antiksamlingen* på Nationalmuseet objekt drivna utställningar. Ett socio-kulturellt kontext har tillskrivit artefakterna ett narrativ som berättar om människans kulturella utveckling genom de föremål hon brukade. Glyptotekets objekt drivna narrativ behandlar den stilistiska utvecklingen inom kulturhistorien, där den historiska bakgrunden utgör en nödvändig temporal och rumslig setting för att berättelsen ska vara meningsskapande.⁸¹ Nationalmuseets två utställningar har en didaktisk och kronologisk ansats, medan Glyptotekets antiksamling har ett tematisk och estetiskt fokus. I föregående kapitel har utställningarnas rum presenterats och analyserats för att svara på frågeställningarna. Efter den övergripande diskussionen om narrativ förmedling kommer nu studiens resultat att diskuteras utifrån frågeställningarna: *1. Hur är utställningarnas rum utformade visuellt, materiellt och rumsligt? Vilken berättelse förmedlas? 2. Hur förmedlas kulturer och praktiker gällande död och begravning i de olika utställningarna?*

Narrativet i *Danmarks Oldtid* är baserat på progression, med fokus på utvecklingen av de kulturella praktikerna. Den narrativa rumsligheten är strategisk, artefakterna är organiserade för att leda besökaren framåt och redovisa kulturen och nationens utveckling.⁸² Rum 1 berättar genom artefakter om handel, jordbruk och industrins påverkan på ekonomin och det internationella utbytet. Rummet är ljus och har en enkel, klassisk design. Fokuset riktas mot glasmontrar som innehåller vardagliga föremål och text som förklarar utvecklingsprocesser. Rum 2 förmedlar en utveckling i död-och begravningskulturen. I det mörka rummet framstår ekkistor innehållande mänskliga kvarlevor sväva i montrarna. Den visuella utformningen skapar en stämning i rummet och

---

⁸⁰ Ryan, Foote, & Azaryahu, 2016, 1–15, 181–206

⁸¹ Funder, s.236–238

⁸² Ryan, Foote & Azaryahu, 2016, s.39

de mänskliga kvarlevorna vävs in i narrativet, som också fokuserar på vad vi kan lära oss av klädedräkten genom gravfynd. De mänskliga kvarlevorna har däremot inte en avskild placering som signalerar en respektfull distans, ett argument Tzortzi förmedlar i sin artikel på ämnet.⁸³ I utställningen är döden ett naturligt undertema då det är en av de kulturella praktiker som forskare har mest kunskap om, temat är närvarande i flera av utställningens rum. I förmedlingen fokuseras det på meningen bakom praktikerna, ett viktigt perspektiv för att undvika att temat endast finns närvarande för chock-effekt.

Den egyptiska delen i Nationalmuseets *Antiksamling* närmar sig den kulturella berättelsen genom artefakterna. De består främst av föremål med religiösa motiv och symbolik. Genom textuell kontext breddas berättelsen. Rum 1 har en layout som främjar ett fritt rörelsemönster i det ljusa rummet, med tematiskt organiserade artefakter som ger en introduktion till delar av den antika kulturen. Rum 2 har dödsriket som tema och förklarar didaktiskt död- och begravningskulturen, med den mytologiska berättelsen invävd i förmedlingen av den materialistiska kulturen. I det ljusa rummet finns mumier, en av dem upplindad, placerade i sarkofager. Enligt Tzortzis modell är de inkluderade i narrativet, men har inte fått en avskild placering som signalerar en respektfull distans.⁸⁴

I Glyptotekets *Antiksamling* står skulpturhistorien i fokus. I den egyptiska delen finns i rum 1, stora skulpturer och stelar från gravkammare. Kontexten till de utställda artefakternas kultur och setting tillkommer genom två videoklipp som avkodar hieroglyfer och ett ljudklipp som berättar om den mytologiska ”hjärtvägningen” vid ankomsten till undervärlden. De low tech interaktiva momenten underlättar förståelsen för religionen och motivens symbolik, men rummets löst organiserade berättelse framstår fragmentarisk. Det krävs en viss förförståelse för den antika kulturen hos besökaren, en specifik historiemedvetenhet. I Rum 2 finns inte kontextualiserande text för att förklara död-och begravningspraktikerna. ”Hallen”, det anslutande rummet, har en paneltext och ett ljudklipp som erbjuder specifik kontext, men inte består av en bred introduktion. Med den rumsliga designen i ”gravkammaren” ämnas en stämning förmedlas och rummet framstår bäst beskrivas som ”no plot, just vibes” eller en ambition att skapa en wow-effekt. Två mumier är placerade i en glaskista i rummet. Utan kontext så vävs de

---

⁸³ Tzortzi, 2018, s. 24–33

⁸⁴ Tzortzi, 2018, s. 24–33

mänskliga kvarlevorna inte in i berättelsens narrativ, vilket påverkar meningsskapandet och inte uppfyller Tzortzis mål för en respektfull förmedling.⁸⁵

Glyptotekets antiksamling, båda de analyserade delarna, är organiserad genom, motsatsen till det strategiska narrativet, det känslomässiga narrativet. Vilket i denna diskussion inkorporerar en stämningsfullt/estetiskt narrativ ordning. I jämförelse med den egyptiska delen, finns det i den grekiska och romerska delen en didaktisk ansats i förmedlingen. Det övergripande konceptet är skulpturhistoria, men en historisk kontext adderas som setting till rummen.⁸⁶ Berättelsen som förmedlas rör konst och kulturens plats i samhället och den historiska kontexten behandlar de stora penseldragen, landets styre och statskick. Således får artefakterna berätta om den skulpturala stilutvecklingen, såväl som funktion, maktutövning och rådande ideal. Det finns ett interaktivt moment i vardera rummet, med sensoriskt fokus på känsel och hörsel. Flera av utställningens skulpturer har rests vid gravplatser och i de grekiska rummen finns stelar, men döden får lite fokus i förmedlingen.

I den grekiska och italienska delen på Nationalmuseet har rum 1 organiserats efter en utgrävningsplats och är ett tematiskt rum i den löst kronologiskt organiserade utställningen. Genom arkeologiska artefakter och skriftliga lämningar berättas det i rummet om forskningskunskap från den religiösa platsen, rörande de kulturella praktikerna som utövats. Den rumsliga kontexten är den organiserande faktorn. Rummets utformning möjliggör att besökaren kommer nära artefakterna i det ljusa rummet. Rum 2 är kronologiskt placerad i utställningens storyspace. Artefakterna är tematiskt organiserade och ger sammantaget en bred ingång till livet i det antika Aten. Utställningstexterna förklarar de kulturella praktikerna och tillför klassperspektiv och genusperspektiv. Flera av föremålen är funna i gravar och visar att gravgåvorna var personligt utformade för att passa den avlidna, till exempel leksaker för barn och figurer med teatermasker har återfunnits i gravar. I den resterande delen av den antika samlingen följer död-och begravningspraktiker med som ett undertema längs med tidslinjen, med fokus på förändringar i begravningspraktiker. Funder identifierar en kronologisk master narrativ som också blir tydligt under min analys av de två antiksamlingarna: Antikens kultur framställs som fundamentet till en europeisk kultur och historia. En teleologisk

---

⁸⁵ Tzortzi, 2018, s. 31

⁸⁶ Ryan, Foote & Azaryahu, 2016, s.39

konstruktion av det förflutna som framför en linjär progression från grekerna till slutet av romarriket och fram till idag.⁸⁷

Werners text inspirerade mig till att separera de egyptiska delarna av antiksamlingarna i analysen. Det var intressant att undersöka hur kulturer tillskrivs olika egenskaper och hur berättelserna formas i utställningarnas rum. Vithetsperspektivet inkluderas i teorin och diskussionen då den är relevant för analysen av de egyptiska utställningarna på Nationalmuseet och Glyptoteket. I resultatet framgår det att en eurocentrisk blick befäster bilden av Egypten som mytisk och fokuserad på döden. De två egyptiska delarna har inte ordnats kronologiskt och den långa tidsepoken blir således bara en enhet av tid, utan progression. Död- och begravningskulturen får en övervägande stor plats. I Glyptotekets Antiksamling är narrativet i den egyptiska delen fragmentariskt, bristen av kontext och text gör att kulturella fenomen blir fristående och svåra att förstå utan specifik förkunskap. Glyptotekets framställning av Egypten påminner om hur Werner beskriver förmedlingen av kulturen, med lite stilistiskt fokus och i mörka rum. Nationalmuseet har en förklarande kunskapsförmedling som avdramatiserar artefakterna och kvarlevorna i montrarna, placerade i ett upplyst rum. Döden är det centrala temat i förmedlingen av kulturen.⁸⁸ Tully menar att det finns en utställningstradition som har växt fram ur nationalism och orientalism, där icke-västerländsk kultur visas upp på ett effektsökande vis. Det skapar en distans till kulturen och utesluter de vardagliga föremålen och praktikerna.⁸⁹

Undersökningen har innefattat ett stort material och begränsades till en närläsning av utvalda rum. För att förenkla arbetet kunde materialet med fördel varit mer komprimerat. Fördelen med arbetets omfång var möjligheten att analysera förmedlingen i tre utställningar av tre separata kulturer. Undersökningens centrala slutsatser har avslutande paketerats i de följande fyra punkterna: 1. Samspelet mellan de visuella, materiella och rumsliga komponenterna är viktiga i narrativ historieförmedling i utställningar. De formar tillsammans en berättelse för besökare att engagera sig i. Exempel inkluderar: Ljussättningen påverkar stämningen. Rummets utformning styr besökarens rörelsemönster. Artefakternas placering signalerar status och kulturell signifikans. Färg och form används för att skapa temporal och tematisk ordning. 3. Vikten av att placera

---

⁸⁷ Funder, 2015, s. 161–164

⁸⁸ Werner, 2014, s. 62–63, 66

⁸⁹ Tully, 2010, s. 1–2, 325–327

artefakterna i relevanta sammanhang, kontext, för att ge dem en aktiv roll i berättelsen och för att främja meningsskapande. Kontextualiserande och emplotment har en avgörande roll för utformandet av narrativ, meningsskapande och förståelse. Om besökaren inte förstår artefakternas kulturella mening blir de inte levandegjorda. 3. De tre kulturerna skildras på olika vis och tillskrivs egenskaper. Teman lyfts fram och i de egyptiska utställningarna är det ett stort fokus på död-och begravningspraktik. Den kulturella berättelsen framstår obalanserad då döden får ett övervägande fokus i berättelsen. 4. De tre utställningarna följer den moderna historieskrivningens förmedling och ett eurocentriskt masternarrativ.

En ökad visuell och rumslig lekfullhet skulle med fördel kunna inkorporeras. Bogle argumenterar för vikten av interaktiva moment eller tableaux för att underlätta förståelsen genom att sensoriskt engagera besökare.⁹⁰ Sitzia argumenterar för en balans mellan diskursiva och immersiva narrativ för att engagera och skapa en didaktisk miljö för besökaren.⁹¹ För framtida forskning skulle undersökningen kunna utökas till att inkludera besökares reception för att analysera narrativets roll i meningsskapande och historiemedvetande. Hur skillnader i design, form, organisering och kontext påverkar. Vad kommer en besökare som under en helg har tagit del av de tre utställningarna i Köpenhamn, ha för bild av de tre forntida kulturerna och de historiska berättelserna som förmedlas?

---

⁹⁰ Bogle, 2006, s. 25–26

⁹¹ Sitzia, 2016, s.1–5

Käll- och litteraturförteckning

Källmaterial

Glyptoteket, "Alle tiders Glyptotek for børn", Græsk og romersk skulptur, *Antiksamlingen*, (07-05-2024)

Glyptoteket, "Det græske portræt: En vestlig tradition opstår", Græsk og romersk skulptur, *Antiksamlingen*, (26-03-2024)

Glyptoteket, "Hændernes historie", Græsk og romersk skulptur, *Antiksamlingen*, (07-05-2024)

Glyptoteket, "Kunst fra det gamle Ægypt", *Ægypt*, *Antiksamlingen*, (26-03-2024)

Glyptoteket, "Offerbringere", *Ægypt*, *Antiksamlingen*, (07-05-2024)

Glyptoteket, Rejs i tiden med Third Ear, "Hjertevejningen", *Ægypt*, *Antiksamlingen* (07-05-2024)

Glyptoteket, "Romarriket under forvandling", Græsk og romersk skulptur, *Antiksamlingen*, (26-03-2024)

Nationalmuseet, "Antiksamlingen", *Antiksamlingen*, (24-03-2024)

Nationalmuseet, "Bystaten, guder og mennesker", Grækenland, *Antiksamlingen*, (08-05-2024)

Nationalmuseet, "Det evige livet", *Ægypt*, *Antiksamlingen*, (08-05-2024)

Nationalmuseet, "En tid i forandring", *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

Nationalmuseet, "Faraonernes Ægypten", *Ægypten*, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

Nationalmuseet, "Gravhøjene", *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

Nationalmuseet, "I helligdommen", Grækenland, *Antiksamlingen*, (08-05-2024)

Nationalmuseet, "Livet efter døden", *Danmarks Oldtid*, (24-03-2024)

Nationalmuseet, ”Mumier og dødetro”, Ægypten, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

Nationalmuseet, ”Osiris’ rige”, Ægypten, *Antiksamlingen*, (27-03-2024)

Litteratur och övriga källor

Ambrose, Timothy & Paine, Crispin, *Museum basics*, Fourth edition, Routledge, London, 2018

Andersen, Christine Buhl, *Highlights*, Tommerup, Christine Horwitz, Nielsen, Anne Marie, Bagh, Tine (red) Ny Carlsberg Glyptotek, Copenhagen, 2019

Aronsson, Peter, *Historiebruk: att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund, 2004

Bogle, Elizabeth, *Museum exhibition planning and design*, AltaMira Press, a division of Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Lanham, 2013

Bucciantini, Alima, *Museum, Exhibition, Object: Artefactual Narratives and Their Dilemmas in the National Museum of Scotland*, University of Edinburgh, Edinburgh, 2009. <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/7983>.

Funder, LMA, *The Classical Narrative: A study of the reception of Classical antiquity in contemporary Europe through analyses of the narratives presented in museum exhibitions*, Aarhus, 2015.

Glyptotekets, Udstillinger, Græsk og romersk skulptur, Glyptoteket, (hämtad 21-05-2024)

Glyptoteket, Udstillinger, Ægypten, Glyptoteket, (hämtad 1-05-2024), <https://glyptoteket.dk/udstilling/aegypten/>

Ingemann, Bruno, ”Den skjulte Oldtid – den nye udstilling på Nationalmuseet”, *Nordisk Museologi*: 1, 2009, s. 16–30, <https://journals.uio.no/museolog/article/view/3209/2777>

Insulander, Eva, *Tinget, rummet och besökaren: Om meningsskapande på museum*, Stockholms universitet, Stockholm, 2010

<https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:300933/FULLTEXT01.pdf>

Johansson, Anna, *Narrativ teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2005

Ljung, Berit, *Museipedagogik och erfارande*, Stockholms universitet, Stockholm, 2009

Nationalmuseet, Udstillinger, Antiksamlingen, Nationalmuseet, (hämtad 21-05-2024)

<https://natmus.dk/museer-og-slotte/nationalmuseet/udstillinger/antiksamlingen/udstilling-antiksamlingen/>

Nationalmuseet, Udstillinger, Danmarks Oldtid, Nationalmuseet, (hämtad 28-05-2024)

<https://natmus.dk/museer-og-slotte/nationalmuseet/udstillinger/danmarks-oldtid/>

Petersson, B. (2010) ”Nationalmuseer som tidsspegel: 2000-talets forntider i Danmark och Sverige”, *Fornvännen*, 105(2010)

Polkinghorne, Donald E., “Narrative configuration in qualitative analysis”, i *International Journal of Qualitative Studies in Education*, Volume 8 issue 1, 1995, s.5-21.

https://www.depts.ttu.edu/education/our-people/Faculty/additional_pages/duemer/epsy_6305_class_materials/Polkinghorne-1995.pdf

Popular Memory Group. “Popular Memory: Theory, Politics, Method.” I *The Oral History Reader*. Redigerad av Robert Perks och Alistair Thomson. London och New York: Routledge, 2003

Ravn, Thomas Bloch, *The story of Danish museums*, Aarhus university press, Aarhus, 2020

Riessman, Catherine Kohler, *Narrative methods for the human sciences*, SAGE, London, e-bok 2008.

Ricœur, Paul, *Time and narrative Vol. 1*, Univ. of Chicago P., Chicago, 1984

Rüsen, Jörn, "Historical consciousness: Narrative structure, moral function, and ontogenetic development", i *Theorizing historical consciousness*, Peter Seixas (red) , University of Toronto press, London, 2004

Ryan, Marie-Laure, Foote, Kenneth E. & Azaryahu, Maoz, *Narrating space, spatializing narrative: where narrative theory and geography meet*, The Ohio State University Press, Columbus, 2016

Sayer, Faye, *Public history: a practical guide*, Bloomsbury Academic, an imprint of Bloomsbury Publishing Plc, London, 2015.

Sitzia, Emilie," Narrative Theories and Learning in Contemporary Art Museums: A Theoretical Exploration" *Stedelijk Studies Journal* 4 (2016). DOI: 10.54533/StedStud.vol004.art04

Tully, Gemma, 'Answering the calls of the living': *Collabaration practice in archeology and ancient Egyptian daily life exhibitions in western museums*, Univeristy of South Hampton, 2010

https://eprints.soton.ac.uk/169795/1/Answering_the_calls_of_the_living%252C_Ph.D._Archaeology%252C_Tully%252C_G._2010.pdf

Tzortzi, Kali, "Human remains, museum space and the 'poetics of exhibiting', *University museums and colletions journal*, UMAC, Volume 10, 2018 <http://umac.icom.museum/wp-content/uploads/2018/12/1-Tzortzi.pdf>

Werner, Jeff och Tomas Björk. *Blond och blåögd: vithet, svenskhet och visuell kultur*. Göteborg: Göteborgs konstmuseum, 2014.

White, Hayden,"The Question of Narrative in Contemporary Historical Theory", I *History and Theory* , Feb., 1984, Vol. 23, No. 1 (Feb., 1984)